

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za germanistiku - Katedra za nederlandistiku

**Strah od stranog jezika na primjeru
studenata nizozemskog jezika**

Diplomski rad
15 ECTS

Napisala:
Carla Dobravac Sošić

Mentor:
dr. sc. Slađan Turković

Zagreb, 14. veljače 2017.

Zahvala

Zahvaljujem dr. sc. Slađanu Turkoviću, doc. i dr. sc. Željani Pancirov Cornelisse na svojoj podršci i na tome što su mi omogućili da provedem svoje istraživanje i napišem diplomski rad o temi koja me je zanimala i zaokupila.

Zahvaljujem svojim kolegama nederlandistima koji su s puno pažnje odgovarali na upitnike te time obogatili moj diplomski rad.

Zahvaljujem dr. sc. Sandri Mardešić, dr. sc. Nini Pavlin Bernardić, profesorici Vanji Putarek i Krunoslavu Puškaru na savjetima i pomoći oko sastavljanja upitnika.

Veliko hvala mojim prijateljima koji su me ohrabivali i bodrili i koji mi nikada nisu dopustili da odustanem.

Na kraju, jedno veliko, životno, hvala mojoj obitelji, koja mi je strpljivo i puna razumijevanja pružala podršku i vjerovala u mene.

Sadržaj

Zahvala	1
Sadržaj	2
Popis grafikona i tablica	3
Sažetak rada.....	4
1. Uvod.....	5
2. Strah od stranog jezika.....	6
2.1. Što je strah od jezika?	6
2.2. Uzroci straha od stranog jezika	7
2.3. Perfekcionizam i strah od jezika.....	9
2.4. Posljedice straha od stranog jezika na proces usvajanja jezika	11
2.5. Strategije za oslobađanje straha od stranog jezika	13
2.6. Istraživanja u hrvatskom kontekstu	14
2.7. Zašto istraživati strah od jezika na nederlandistici?	15
3. Istraživanje straha od jezika na primjeru studenata nizozemskog jezika.....	17
3.1. Cilj istraživanja.....	17
3.2. Mjerni instrumenti i postupak.....	20
3.3. Sudionici	22
3.4. Rezultati.....	26
3.4.1. Sklonost negativnom i pozitivnom perfekcionizmu.....	26
3.4.2. Strah od jezika.....	27
3.4.3. Čestice najmanjeg i najvećeg straha od jezika	28
3.4.4. Rezultati prema hipotezama	30
4. Rasprava.....	37
4.1. Doprinosi kvalitativnog djela istraživanja	43
5. Zaključak.....	48
5. Popis literature	49
6. Prilog 1: Upitnik	52

Popis grafikona i tablica

Grafikon 1: Godina studija	22
Grafikon 2 : Podjela na preddiplomski i diplomski studij/diplomirani.....	23
Grafikon 3 : Boravak na govornom području nizozemskog jezika.....	23
Grafikon 4: Doticaj s nizozemskim jezikom u slobodno vrijeme	24
Grafikon 5: Samoprocjena znanja nizozemskog jezika	25
Grafikon 6: Prosječna ocjena iz jezičnih vježbi	25
Grafikon 7: Distribucija rezultata na varijabli zadovoljstva hrvatskim i stranim lektorom kod studenata nederlandistike (N = 40)	43
Grafikon 8: Distribucija rezultata na varijabli zadovoljstva kvalitetom nastave kod hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike (N = 40).....	45
Tablica 1: Deskriptivni podaci varijabli utjecaja njemačkog jezika (N = 40)	24
Tablica 2: Deskriptivni podaci varijabli sklonosti pozitivnom i negativnom perfekcionizmu (N = 40).....	26
Tablica 3: Deskriptivni podaci varijabli straha od jezika (N = 40).....	27
Tablica 4: FLCAS - distribucija razina straha na cijelom uzorku.....	27
Tablica 5: Deskriptivni prikaz čestica najvećeg i najmanjeg straha od jezika kod hrvatskog lektora kod svih studenata nederlandistike (N = 40).....	28
Tablica 6: Deskriptivni prikaz čestica najvećeg straha od jezika kod stranog lektora kod svih studenata nederlandistike (N = 40).....	29
Tablica 7: Razlika u strahu od jezika s obzirom na spol studenata (N = 40).....	30
Tablica 8: Razlike u strahu od jezika kod studenata s obzirom na vrstu studija (N = 40).....	31
Tablica 9: Razlike u strahu od jezika s obzirom na razinu znanja njemačkog jezika kod studenata nederlandistike (N = 40).....	33
Tablica 10: Povezanost sklonosti perfekcionizmu i straha od jezika kod studenata na satovima hrvatskog lektora i stranog lektora (N = 40)	34
Tablica 11: Broj i postotak studenata s niskim/srednjim/visokim strahom od jezika na preddiplomskom i diplomskom studiju.....	40

Sažetak rada

Ovaj se diplomski rad bavi strahom od jezika, važnim afektivnim faktorom čija se povezanost s procesom usvajanja stranog jezika nastoji dokazati posljednjih 20 godina. Nakon kratkog teorijskog djela opisuje se istraživanje provedeno u rujnu 2016. na 40 studenata i bivših studenata nederlandistike. Istraživanje je korelacijske prirode jer je upitnik straha od jezika istovremeno istraživao strah na satovima hrvatskog te na satovima stranog lektora. Također se nastojala otkriti povezanost straha od jezika s drugim afektivnim faktorima i demografskim karakteristikama sudionika. Podaci su prikupljeni upitnikom kojeg su sačinjavala kvantitativna i kvalitativna pitanja. Detaljna analiza odgovora sudionika pokazala je očekivane, ali i neke neočekivane rezultate. U diskusiji se nastojalo doći do objašnjenja određenih rezultata te se raspravilo o mogućim implikacijama za daljnja istraživanja.

Ključne riječi: strah od jezika, perfekcionizam, strani lektor, hrvatski lektor, izvorni govornik

1. Uvod

Spielberger (1983) objašnjava strah kao "neugodno emocionalno stanje koje karakteriziraju subjektivni osjećaji napetosti, straha, nervoze i zabrinutosti s povećanjem uzbuđenja autonomnog živčanog sustava" (Spielberger, 1983, prema Puškar, 2010: 2). Iako sličnih karakteristika, strah od stranog jezika spada pod specifičan strah povezan s procesom usvajanja jezika te ga tako definiraju i MacIntyre i Gardner. Prema toj definiciji strah od jezika osjećaj je napetosti i straha koji se specifično povezuje sa procesom usvajanja stranog jezika, uključujući govor, slušanje i učenje (MacIntyre i Gardner, 1994: 284). Strah kao osobina ličnosti nije nužno povezan sa strahom od jezika (MacIntyre, 1999: 32).

Strah od jezika važan je afektivni faktor kojemu se pridaje mnogo pozornosti u stručnoj literaturi o usvajanju stranog jezika. Istraživanja u području usvajanja jezika upozorila su na važnu ulogu afektivnih faktora. Afektivne se faktore počelo proučavati tek u drugoj polovici 20.st. jer se do tada vjerovalo da na proces usvajanja jezika utječu samo kognitivni faktori (Mihaljević Djigunović, Legac, 2008: 327). Stavovi prema jeziku, strategije učenja, motivacija za učenje jezika, aspiracije i strah od jezika samo su neki od afektivnih faktora a bez njih kognitivni ne bi uopće mogli djelovati. Afektivni su faktori zapravo pokretači kognitivnih faktora (Schuman, 1976, prema Mihaljević Djigunović, 2007: 104). Iako svi afektivni faktori utječu na proces usvajanja stranog jezika, u ovom diplomskom radu fokus je na faktoru straha od stranog jezika.

U prvom djelu biti će izložena teorija potrebna za razumijevanje istraživanja. Osim same definicije i objašnjenja fenomena straha od jezika, opisani su uzroci, posljedice te strategije za rješavanje straha od jezika. Kroz teorijski dio te objašnjavanje dosadašnjih istraživanja u hrvatskom kontekstu koje mu slijedi nastoji se objasniti potreba i motivacija za istraživanjem straha od jezika koje je provedeno na studentima i bivšim studentima nederlandistike a koje je objašnjeno u drugom djelu. U istraživanju se nastojalo otkriti postojanje straha od jezika u studenata nederlandistike i usporediti razine straha od jezika na satovima hrvatskog i na satovima stranog lektora. Osim toga, nastojala se utvrditi i povezanost straha od jezika sa različitim faktorima: spolom, razinom studija, vremenom boravka u zemljama nizozemskog govornog područja, doticajem s jezikom u slobodno vrijeme, stupnjem znanja njemačkog jezika, samoprocjenom znanja nizozemskog jezika, uspjehom na jezičnim vježbama, sklonošću pozitivnom i negativnom perfekcionizmu, zadovoljstvom lektorom i kvalitetom nastave jezičnih vježbi i motivacijom.

2. Strah od stranog jezika

2.1. Što je strah od jezika?

Postoji nekoliko pogleda na fenomen straha od jezika. Prema jednome, strah od jezika zapravo je manifestacija općenitijih vrsta strahova, tj. izvor su mu tri već otprije poznate vrste straha: strah od komunikacije, strah od negativne društvene evaluacije i strah od ocjenjivanja. Strah od komunikacije definira se kao vrsta sramežljivosti koju karakterizira strah od realne ili očekivane komunikacije s drugim ljudima. Osobe koje pate od straha od komunikacije boje se komunicirati u grupi i u javnosti, a često imaju i poteškoća s vježbama slušanja. S obzirom na to da se na nastavi stranih jezika sve navedene aktivnosti odvijaju na stranome jeziku, strah se još više povećava. Strah od ocjenjivanja vezan je uz akademsku dimenziju učenja stranoga jezika, a korijen mu je u strahu od neuspjeha. Kako su ispiti i ocjenjivanje nužni pri procesu usvajanja stranog jezika, strah od ocjenjivanja bitan je faktor za razumijevanje straha od jezika. Treća vrsta straha koja se vezuje uz usvajanje stranog jezika strah je od negativne društvene evaluacije, a odnosi se na očekivanje da će nas drugi negativno evaluirati. Posljedica je često izbjegavanje situacija koje povezujemo s mogućnošću da nas drugi procjenjuju. Studenti su svakodnevno izloženi evaluaciji od strane svojih nastavnika i kolega što čini tu vrstu straha vrlo prisutnom u nastavnom kontekstu usvajanja stranoga jezika (Horwitz i sur., 1986: 127).

Horwitz i Young (1991) naglašavaju pak da strah od jezika nije samo manifestacija te tri vrste straha, već predstavlja posebnu vrstu straha koja se manifestira pri učenju stranog jezika. Horwitz i Young definiraju stoga strah od jezika kao skup samopercepcija, vjerovanja, osjećaja i ponašanja koji se pojavljuju pri učenju ili uporabi stranoga jezika, a uzrokuje ih priroda procesa učenja stranoga jezika (Horwitz i Young, 1991, prema MacIntyre, 1999: 28).

Strah od jezika manifestira se preko četiri različite komponente straha od jezika: kognitivne, emocionalne, bihevioralne i tjelesne. Kognitivna komponenta odnosi se na negativno samovrednovanje, zabrinutost za djelovanje u društvu, brigu oko slike o sebi u očima drugih te osjećaj nesposobnosti da se udovolji društvenim zahtjevima. Emocionalna komponenta podrazumijeva osjećaj uznemirenosti, nelagode i napetosti. Bihevioralna se komponenta odnosi na nespretnost, suzdržanost, smetnje u gestama i govoru te sklonost povlačenju i izbjegavanju. Tjelesna komponenta, koju neki autori smatraju i emocionalnom, uključuje somatske reakcije pojačanog bila, znojenja ruku i sl. (Mihaljević Djigunović 2002: 18). Bihevioralne i tjelesne komponente se najlakše mogu prepoznati, a prepoznavanje je ključno kako bi se osobe koje pate od straha od jezika mogle identificirati i primiti pomoć.

Bitno je naglasiti i razliku između pojma strah od stranog jezika i strah od drugog jezika. Drugi jezik, za razliku od stranog jezika, uči se u zemlji u kojoj ima status službenoga jezika i koristi se u svakodnevnoj komunikaciji te se obično smatra da je strah od jezika veći u učenika koji uče strani jezik nego u onih koji uče drugi jezik, jer učenici drugog jezika imaju mnogo prilika za vježbanje i autentičnu uporabu jezika (Mihaljević Djigunović, 2002: 48).

2.2. Uzroci straha od stranog jezika

Osim već navedena tri opća izvora straha od jezika - straha od komunikacije, straha od ocjenjivanja i straha od negativne društvene evaluacije, postoji još nekoliko teorija razvoja straha od jezika.

Prema Gardnerovoj i MacIntyreovoj teoriji razvoja straha od jezika (koju je preuzela i Mihaljević Djigunović), strah se pojavljuje kao posljedica ponovljenih negativnih iskustava povezanih s strani jezik. Riječ je o naučenoj emocionalnoj reakciji. U početku učenik doživljava neki oblik straha vezan uz određenu situaciju tijekom učenja, a ponavljanjem takvih doživljaja, učenik postupno povezuje osjećaj straha sa stranim jezikom. Intenzitet straha može s vremenom postati vrlo jak, a njegov utjecaj na učenje presudan. Ovi kanadski socijalni psiholozi tvrde ipak da se strah od jezika smanjuje s povećanjem kompetencije u jeziku, koja rezultira sve većim brojem pozitivnih iskustava u uporabi drugog jezika. Prema Gardneru i MacIntyreu razina straha od jezika viša je u inicijalnim fazama učenja jezika nego u naprednim fazama (Gardner i MacIntyre, 1989, Mihaljević Djigunović, 2000: 10).

Prema Young (1991) šest je potencijalnih izvora straha od jezika. Neki su povezani s učenicom, neki s nastavnikom, a neki s metodologijom nastave u razredu. Uzroci za strah od jezika mogu biti: 1) osoban i interpersonalan strah; 2) uvjerenja učenika prema učenju jezika; 3) uvjerenja nastavnika prema poučavanju jezika; 4) interakcija nastavnik - učenik; 5) metode koje se koriste u razredu i 6) testiranje jezične kompetencije. Što se osobnog i interpersonalnog straha tiče, dva primarna uzroka jesu nisko samopouzdanje i kompetitivnost. Young pritom navodi i mišljenja drugih stručnjaka kako bi potkrijepila navedenu tezu. Tako primjerice Kathleen Bailey (1983) tvrdi kako kompetitivnost vodi strahu kada učenici jezika uspoređuju sebe s ostalima ili s idealiziranom slikom o sebi. Stephen Krashen (1992) naglašava da osobe s niskim samopouzdanjem brinu o tome što njihovi vršnjaci misle te se trude ugoditi ostalima - a kao nuspojava na putu postizanja tog cilja pojavljuje se strah (Bailey, 1983; Krashen 1992, sve prema Young, 1991: 427). Problem nastaje u razlici između pojma koji učenici imaju o sebi i mišljenja o tome kako ih percipiraju drugi. Uzrok tomu je

ograničena mogućnost da se predstave na stranome jeziku. Pri usmenom izražavanju moraju koristiti kompleksne i dobro promišljene mentalne operacije kako bi uopće mogli komunicirati. Svako je izražavanje na stranom jeziku stoga izazovno za samopercepciju pojedinca kao samopouzdanog govornika što uzrokuje strah, šutljivost te ponekad i paniku (Horwitz i sur., 1986: 128). Uvjerenja učenika o tome kako bi proces učenja jezika trebao izgledati vrlo često su neistinita i kada se kose s realnošću pretvaraju se u strah. Uvjerenja o tome koliko bi se brzo jezik trebao naučiti ili da je odmah na početku učenja potrebno imati izvrstan izgovor i naglasak samo su neka od tih uvjerenja. U istraživanjima je otkriveno da dio učenika vjeruje da se na stranom jeziku ne bi uopće smjelo komunicirati dok se ne može komunicirati tečno i da nije u redu pogađati riječi na stranom jeziku (Horwitz i sur., 1986: 127).

Nadalje, neki nastavnici smatraju da njihova uloga podrazumijeva da su oni ti koji pričaju tokom cijelog sata te da moraju ispravljati učenike za svaku njihovu pogrešku. Young naglašava da problem nije u tome što se pogreške ispravljaju, već da postoje načini i vrijeme kada je to najpogodnije (Young, 1991: 429). Metoda ispravljanja pogrešaka može stvoriti nelagodu između nastavnika i učenika, posebice ako se stalno provodi pred drugim učenicima. Testiranje i vrednovanje jezične kompetencije je također vrlo visoko na ljestvici kad je u pitanju uzrokovanje straha od jezika (MacIntyre, 1999: 32). Neke vrste testova uzrokuju puno veći strah od ostalih vrsta testova a kao primjer omraženih vrsta testova učenici često navode usmena ispitivanja. Učenici doživljavaju strah i kada provedu sate učeći gradivo koje im je predstavljeno na satu, a na testu se susretnu sa skroz drugačijim pitanjima ili vrstama pitanja s kojima nemaju iskustva. Primjerice, ako na satu učenici s nastavnikom primarno rade na govoru, pojavljivanje isključivo gramatike u testu vodi ka stresu, frustraciji i strahu (Young, 1991: 429).

Osim ovih kategorija u literaturi se pojavljuje još mogućih uzroka straha od jezika. Osobine ličnosti pokazale su se kao bitan faktor u predodređenosti pojedinaca da osjete strah od jezika. Brown, Robson i Rosenkar (2001) otkrili su kako introvertirani učenici (koji preferiraju individualan rad od rada u grupi) puno češće osjećaju strah od jezika od njihovih ekstrovertiranih kolega (Brown, Robson i Rosenkar, 2001, prema Puškar, 2010: 5).

Na temelju rezultata raznih ispitivanja mogu se izdvojiti potencijalni uzroci koji su u istraživanjima o strahu pokazali statistički značajnu povezanost. Nedovoljna izloženost jeziku navodi se također kao mogući uzročnik straha od jezika (Piechurska-Kuciel, 2008, prema Puškar, 2010: 5). Pokazalo se da žene osjećaju veći strah od jezika od svojih kolega suprotnog spola (Campbell i Shaw, 1994, prema Puškar, 2010: 12; Mihaljević Djigunović, 2000: 11).

Prema nekim istraživanjima (Sparks, Ganschow i Javorsky, 2000) strah od stranog jezika nastaje kao posljedica skromnije jezične sposobnosti u materinjem jeziku, a koja je temelj za učenje stranog jezika (Sparks, Ganschow i Javorsky, 2000, prema Puškar, 2010: 5).

Korelacijska istraživanja ne daju, međutim, dokaz o smjeru povezanosti pa se ne može pouzdano govoriti o uzročnosti i posljedicama. Povezanost faktora može biti i posljedica utjecaja drugih faktora.

Iz navedenog bi se moglo sažeti da je razvoj straha od jezika djelomice vezan uz osobnost samog učenika. Sramežljivi učenici kao i učenici skloni samokritici i perfekcionizmu skloniji su razvijanju straha od jezika. Ostali dokazi upućuju na to da negativna iskustva, unutar i van nastavnog konteksta, utječu na razvoj situacijskog straha, tj. straha od jezika. Otkrivanje uzroka prvi je korak pri dubljem razumijevanju ovog fenomena.

2.3. Perfekcionizam i strah od jezika

Perfekcionizam se definira kao tendencija pojedinca da u više područja postavlja i slijedi nerealistično visoke kriterije i ciljeve (Hewitt i Flett, 1990; prema Kolić- Vehovec i Rončević, 2002: 681). U početku se smatralo da je perfekcionizam jednodimenzionalan konstrukt te ga se gledalo kao nepoželjnu osobinu. Kasnija shvaćanja podrazumijevaju perfekcionizam kao višedimenzionalan konstrukt koji, osim negativnih, sadrži i pozitivne aspekte (Lauri Korajlija, 2004).

Kod perfekcionizma kao višedimenzionalnog konstrukta razlikuju se perfekcionistačke pozitivne težnje i perfekcionistačke neadaptivne evaluacijske brige. Perfekcionistačke težnje podrazumijevaju perfekcionistačke osobne standarde i sebi usmjerene težnje prema savršenstvu dok se neadaptivne evaluacijske brige odnose na "brige o pogreškama, sumnje o akcijama, brige o evaluaciji drugih i osjećaj diskrepancije između očekivanja i izvedbe pojedinca" (Stoeber i Child, 2011; prema Baran- Łucarz, 2013: 109).

Te dvije dimenzije perfekcionizma služe kao kriterij za daljnju klasifikaciju koja će biti od pomoći i za razumijevanje upitnika korištenog u ovom istraživanju. Razlikujemo tri vrste perfekcionista. Zdravi perfekcionista (nazvani i adaptivni ili pozitivni) oni su koji imaju visoku razinu perfekcionistačkih težnji te nisku razinu perfekcionistačkih briga. Nezdravi perfekcionista (nazvani i neadaptivni ili negativni) imaju visoke razine i perfekcionistačkih težnji i perfekcionistačkih briga. Kao treća kategorija javljaju se i neperfekcionista, tj. oni koji imaju niske razine perfekcionistačkih težnji i perfekcionistačkih briga (prema Baran- Łucarz, 2013: 109).

Ako se uspoređuju definicija i uzroci perfekcionizma zajedno sa značajkama perfekcionistačkih učenika te definicija i značajke učenika koji imaju visoke razine straha od jezika, može se zaključiti da se ta dva fenomena u nekim značajkama podudaraju. To se dokazuje i u istraživanjima iz kojih je vidljivo da su osobe sklone perfekcionizmu sklonije iskusiti više razine straha od jezika od osoba koje nisu sklone perfekcionizmu (Gregersen i Horwitz, 2002; prema Puškar, 2010: 5). U tom je promatranju nužno razlikovati različite dimenzije i vrste perfekcionizma.

Nezdravi perfekcionizam pokreće postignućem uvjetovani osjećaj osobne vrijednosti te strah od neuspjeha i zabrinutost zbog mogućega razočarenja drugih ljudi (Hamachek, 1978; prema Greblo, 2012: 202). Shodno tomu, učenici skloni negativnom perfekcionizmu u svojoj se izvedbi koncentriraju više na izbjegavanje pogrešaka nego na samo učenje. Oni ne shvaćaju razred kao mjesto gdje mogu učiti nove pojave, svladati nove vještine, učiti iz svojih pogrešaka ili uživati u procesu savladavanja jezika. Oni vjeruju da je razred mjesto gdje moraju dokazati svoju jezičnu kompetenciju koja mora biti što savršenija te se u tom razredu neprestano uspoređuju s drugima. Oni se rijetko javljaju u razredu, na pitanja odgovaraju samo kad su sigurni da je njihov odgovor točan te pokazuju intenzivne emotivne reakcije na greške koje im se događaju (Midgley, 1996; prema Baran-Łucarz, 2013: 111). Negativni perfekcionistački s učenicima koji imaju visoke razine straha od jezika dijele sljedeće karakteristike: boje se griješiti pri korištenju stranog jezika, sumnjaju u vlastite mogućnosti da dosegnu visoke razine znanja jezika, boje se negativne evaluacije njihove jezične izvedbe od strane vršnjaka i profesora te se boje razlike između očekivane i stvarne jezične izvedbe (Midgley, 1996; prema Baran-Łucarz, 2013: 113).

S druge strane, zdravi perfekcionizam potaknut je željom za osobnim rastom i razvojem, a obilježen je isto tako visokim standardima postignuća koji su međutim realni i dostižni te njihovo ostvarenje dovodi do zadovoljstva i povećanja razine samopoštovanja (Hamachek, 1978; prema Greblo, 2012: 202). Postavljanje visokih ciljeva u usvajanju jezika i nedostatak pretjeranih perfekcionistačkih briga, zajedno s dobrim organizacijskim sposobnostima mogu voditi uspjehu u procesu usvajanja te niskim razinama straha od jezika (Baran-Łucarz, 2013: 111). Pretpostavlja se da pozitivni perfekcionistački strah od jezika također iskorištavaju na pozitivan način te ih tako strah, umjesto da ih inhibira, motivira na poduzimanje akcije.

Kao višedimenzionalan konstrukt perfekcionizam može imati različite utjecaje na proces usvajanja jezika. Dok s jedne strane omogućuje učenicima pokretačku energiju koja

može voditi velikim postignućima i briljantnim ostvarenjima, treba paziti da se iz zdrave težnje ne pretvori u problem koji sprječava i ometa postignuće, uspjeh i produktivnost.

2.4. Posljedice straha od stranog jezika na proces usvajanja jezika

Razlozi za proučavanje straha od jezika većinom su uzrokovani željom da se otkrije njegov utjecaj te ponajviše utjecaj negativne prirode kako bi se moglo spriječiti njegovo pojavljivanje i utjecaj na učinkovitost procesa učenja jezika.

Kao i kod drugih vrsta strahova, kod učenika koji osjećaju strah od jezika javljaju se jednaki subjektivni osjećaji, psihofiziološki simptomi i bihevioralni odgovori organizma. Učenici osjećaju brigu, nemir, a čak i prijetnju. Teško se mogu koncentrirati, lako zaboravljaju, znoje se te im srce ubrzano kuca. Poznat je i fenomen prekomjernog učenja ili "*overstudying*". Učenici koji su pretjerano zabrinuti u vezi svoga znanja postaju anksiozni dok čine greške te to nastoje spriječiti tako što uče više no što je potrebno. To, naprotiv, ne znači da im se nužno i ocjene povećavaju jer prekomjerno učenje ne smanjuje i njihov strah. Postoji i druga krajnost. Neki su skloni izbjegavanju suočavanja sa strahom pa odgađaju zadaće i ne dolaze na satove jezika (Horwitz i sur., 1986: 127).

Strah od jezika smanjuje učenikovo samopoštovanje i pozitivnu sliku o sebi kao učenika stranog jezika te pojačava njegove inhibicije. Smanjuje i spremnost učenika na rizik na satu stranog jezika, a spremnost na rizik smatra se važnim faktorom u učenju i uporabi stranog jezika (Oxford, 1990; prema Mihaljević Djigunović, 2002: 53).

Učenici s visokim razinama straha od jezika koriste druge vrste gramatičkih konstrukcija od njihovih manje anksioznih kolega. Steinberg i Horwitz (1986) otkrili su da učenici koji osjećaju strah od jezika pri izgovoru koriste jednostavnije (konkretnije) rečenice od njihovih kolega dok učenici s višim razinama straha kod pisanja predaju kraće sastavke. Učenici koji osjećaju veći strah nastoje izbjeći složenije rečenice u stranom jeziku. Strah od jezika može dakle utjecati i na komunikacijske strategije koje učenici koriste na satovima jezika (Horwitz i sur., 1986: 126).

Prema MacIntyreu (1999) sve se posljedice mogu svesti na 4 osnovne grupe: akademske, kognitivne, osobne i društvene (MacIntyre, 1999: 33). Akademske posljedice očituju se nižim uspjehom u učenju, a kognitivne na ograničenu sposobnost obrade informacija. U slučaju straha koji utječe na obradu informacija, ostaje manje mjesta za obradu ostalih informacija koje su potrebne za rješavanje jezičnog zadatka. Osobne posljedice su one koje se odražavaju na osobni razvoj pojedinca. Neka provedena istraživanja su pokazala da

strah od jezika za neke ljude može poprimiti razmjere prave traume. Što se posljedica na društvenom planu tiče, one se ponajprije odnose na vrlo negativan dojam koji pojedinac ostavlja na druge, tj. zbog straha od jezika pojedinac ostavlja dojam nekomunikativnosti i povučenosti (Mihaljević Djigunović i sur., 2005: 304).

Sve navedene posljedice predstavljaju ozbiljne prepreke pri postizanju tečnosti u jeziku i pri samoj uporabi jezika. Međutim, neki su istraživači uočili da strah od jezika ne mora uvijek imati isključivo negativan efekt na učenje. Schovel (1978) tvrdi da neke vrste straha od jezika mogu zapravo pomoći u njegovu učenju. Kleinmann (1977) je utvrdio da su se učenici koji su osjećali nisku razinu straha koristili težim i složenijim jezičnim strukturama od učenika koji nisu osjećali strah. Kada se strah od jezika pojavi u relativno niskom intenzitetu, on može djelovati motivacijski - potiče nas da se uhvatimo ukoštac sa zadatkom odnosno motivira nas da poduzmemo određenu akciju te da budemo proaktivni. Problem nastaje kad strah dosegne visok intenzitet jer tada njegov učinak djeluje inhibirajuće što dalje motivira na bijeg od zadatka. Dok nas prvi emocionalno pripremi na proaktivno ponašanje, drugi nas pripremi na ponašanje izbjegavanja (Schovel, 1978; Kleinmann, 1977; sve prema Mihaljević Djigunović, 2002: 19) .

Zbog složenosti ovoga fenomena i rezultati su znanstvenih istraživanja ponekad kontradiktorni. Iako je u većini slučajeva povezanost straha i uspjeha u učenju negativna, neka su istraživanja pak pokazala da je strah od jezika povezan samo s nekim aspektima jezičnog znanja i vještina. Na proces učenja stranog jezika utječe mnogo varijabli (stavovi i motivacija, talent, inteligencija, strategije učenja, strategije poučavanja, nastavni materijali i dr.) pa je teško odrediti važnost jedne varijable. Osim toga, još uvijek nema općeprihvaćenog instrumenta za mjerenje straha od jezika što također utječe na različitost rezultata. (Mihaljević Djigunović, 2002: 14).

Ipak, prema većini istraživanja strah od jezika najbitniji je pokazatelj uspjeha u učenju stranog jezika (MacIntyre, 1999) te sve navedene posljedice ukazuju na većinom negativne učinke koje strah od jezika može imati na proces usvajanja jezika. Navedene posljedice, od utjecaja na pamćenje, koncentraciju, izvedbu pa sve do posljedica na društvenom planu, ukazuju na to da se ovaj fenomen nipošto ne smije zanemariti te se na njega mora gledati kao na vrlo važan afektivni faktor koji se mora uzeti u obzir u procesu učenja jezika.

2.5. Strategije za oslobađanje straha od stranog jezika

Poznavanje uzroka straha od jezika i načina na koji se on manifestira nužno je kako bi se mogle razviti korisne strategije za smanjivanje straha od jezika. Strategije za oslobađanje straha od jezika mogu doći iz dva pravca: od strane učenika i od strane drugih (nastavnika i stručnjaka).

Sami učenici trebaju osvijestiti svoje stavove prema učenju stranog jezika. Prema Mihaljević Djigunović (2002), čak i samo razmišljanje o vlastitim stavovima te o osobinama uspješnih učenika može pomoći u oslobađanju od straha od jezika (Mihaljević Djigunović, 2002: 113). Nadalje, učenici se trebaju osloboditi zabluda o učenju i uporabi stranog jezika. Oslobađanje zabluda kao što je primjerice zabluda da se na stranom jeziku može nešto razumjeti samo ako se razumije svaka riječ, može pozitivno djelovati na smanjivanje razine straha od jezika (Mihaljević Djigunović, 2002: 115). Dojam koji učenici imaju o sebi kao učeniku stranog jezika također je vrlo važan. Za njegovanje pozitivnog dojma o sebi nužno je da učenik vjeruje u vlastiti potencijal i sposobnost da vlastitom akcijom ostvari uspjeh u učenju jezika te da kreira realna očekivanja pravilnim postavljanjem ciljeva (Mihaljević Djigunović, 2002: 116). Bitno je i da učenik pronađe optimalni stil učenja za sebe te ovlada efikasnim strategijama učenja. Od posebne su važnosti ovdje afektivne strategije koje su usmjerene k razvijanju samopouzdanja i ustrajnosti, a koje su potrebne da bi se postigao uspjeh u učenju jezika (Mihaljević Djigunović, 2002: 121).

Vrlo je bitno da nastavnici razumiju kako se manifestira strah od jezika kako bi ga mogli prepoznati te pripisati problematična ponašanja učenika strahu od jezika, a ne nedostatku njihovih mogućnosti ili niskoj motivaciji (Horwitz i suradnici, 1986). Nastavnici mogu pomoći učenicima koji pate od straha od jezika raznim aktivnostima kojima se osvještavaju strah od jezika i iracionalna vjerovanja koja ga uzrokuju te se problem može pokušati riješiti tijekom same nastave.

Također se savjetuje da nastavnik u razredu stvori opuštenu i prijateljsku atmosferu. Optimalna razredna atmosfera može se stvoriti organizacijom učenja radom u paru ili grupi (kako bi se smanjila kompetitivnost), učenjem simulacijom ili igrom te aktivnostima u kojima je nastavnik ponajprije voditelj i moderator. Aktivnosti kojima je naglasak na sadržaju mogu pomoći učeniku da djelomično odvraća pozornost od svog straha te se uspješnije koristi stranim jezikom (Mihaljević Djigunović, 2002: 132). Što se ispravljanja pogrešaka tiče, nastavnici moraju objasniti učenicima da su pogreške sastavni dio procesa usvajanja jezika te trebaju izabrati najpogodniji način ispravljanja istih (Phillips, 1991; prema Pivac, 2015: 16). Nastavnici su ti koji učenicima trebaju pomagati da izgrade samopouzdanje i vjeru u sebe

pružajući im podršku i naglašavajući njihove školske uspjehe (Kitano, 2001). Djelotvornost ovih metoda potkrijepljena je i istraživanjima. U jednom istraživanju provedenom na učenicima francuskog jezika u Tilburgu se, primjerice, nastojalo izmjeriti razine straha od jezika prije i nakon što su u nastavu uvedena tzv. poboljšanja (u vidu dodatnih sati na kojima se s učenicima pričalo o strahu od jezika i na koji način se suočiti s njim). U kvalitativnom se djelu istraživanja od učenika tražilo da sami razmisle jesu li poboljšanja utjecala na smanjivanje njihovog straha na što su svi rekli da su im poboljšanja pomogla te da su s vremenom na tim dodatnim satima osjećali sve manji strah od francuskog jezika. Kao razloge za to navodili su rad u manjim grupama i podršku vršnjaka (Van Gisbergen, 2011: 43).

Nažalost, u nekim slučajevima nastavnici nemaju vremena ni dovoljno stručnog znanja da sami pomognu svojim učenicima. U tom slučaju koriste se institucionalni oblici borbe protiv straha od jezika. Osim različitih oblika dopunske nastave i poduke koju vode stručnjaci, mogu se organizirati posebne grupe za pomoć u kojima se učenike poučava strategijama učenja i tehnikama opuštanja (Mihaljević Djigunović, 2002: 138).

2.6. Istraživanja u hrvatskom kontekstu

Većinu istraživanja o strahu od jezika u Hrvatskoj napravljena je u posljednjih petnaest godina. Ono što hrvatska istraživanja razlikuje od drugih u svijetu jest povezivanje straha od jezika s drugim relevantnim faktorima, pogotovo s afektivnim faktorima (Mihaljević Djigunović, 2002: 63). Najveći doprinos istraživanjima straha od stranog jezika u Hrvatskoj dala je prof. dr. Jelena Mihaljević Djigunović. Mihaljević Djigunović je u svojim istraživanjima proučavala upravo odnose straha od jezika s drugim faktorima te je ispitala i izvore straha kod hrvatskih učenika i korisnika engleskog jezika. Utvrdila je da su neki strahovi vezani uz samopercepciju pojedinca kao učenika engleskog jezika, neki uz percepciju jezičnih karakteristika (težina i kompleksnost), neki uz pojedinačne elemente konkretnoga nastavnog konteksta (nastavnik, ispravljanje grešaka, vrednovanje i ocjenjivanje), a neki uz negativna iskustva u uporabi engleskog jezika izvan nastave (Mihaljević Djigunović, 2013: 482).

Mihaljević Djigunović nije samo provodila samostalna istraživanja, već je često surađivala i s drugim istraživačima. Zajedno sa skupinom autora konstruirala je ljestvicu za mjerenje straha od jezika za Hrvate koji uče engleski kao strani jezik. Prema autorima, fenomen straha od jezika kulturološki je i društveno uvjetovan te je prema tome bilo nužno napraviti ljestvicu namijenjenu specifično hrvatskom kontekstu, ljestvicu nazvanu CROEFLA

(Mihaljević Djigunović i sur., 2004). Mihaljević- Djigunović, Opačić i Kraš bavili su se otkrivanjem strategija učenja koje su njihovi ispitanici koristili za savladavanje straha od jezika (Mihaljević Djigunović i sur., 2005). Mihaljević Djigunović i Legac ispitivali su strah od slušanja kod jednojezičnih i dvojezičnih učenika engleskog jezika (Mihaljević Djigunović i Legac, 2008).

U posljednje se vrijeme interes za istraživanja straha od jezika proširuje i na sveučilišni kontekst gdje su ispitanici sveučilišni studenti koji uče strani jezik kroz duži vremenski period i iz profesionalnih razloga. Puškar je, primjerice, 2010. godine proveo komparativno istraživanje straha od jezika kod studenata koji su istovremeno studirali engleski i njemački jezik. Mardešić i Stanković (2013) te Mardešić, Svilarić i Klak (u tisku) proučavali su strah od jezika na primjeru sveučilišnih studenata koji su istovremeno studirali više romanskih jezika.

Većina je istraživanja u Hrvatskoj provedena na učenicima koji uče engleski jezik. Zato se javlja potreba da se istraživanja straha od jezika prošire i na druge jezike. Nadalje, ispitanici dosadašnjih istraživanja većinom su učenici osnovnih ili srednjih škola, te je potrebno proširiti fokus i na studente kako bi se otkrilo u kojoj je mjeri strah od jezika prisutan kod ispitanika koji su izabrali strani jezik kao svoju struku.

2.7. Zašto istraživati strah od jezika na nederlandistici?

Istraživanje straha od jezika tek se u posljednjih par godina proširilo na djelokrug sveučilišnih studenata koji jezik uče dulje vrijeme i iz profesionalnih razloga, a taj je broj još uvijek oskudan i ograničen na studente jezika čiji odsjeci postoje dugi niz godina s već afirmiranim katedrama za didaktiku nastave jezika. Katedra za nederlandistiku postoji tek od akademske godine 2008./2009. te se istraživanje takve vrste na primjeru studenata koji uče nizozemski jezik još uvijek nije provelo u Hrvatskoj.

Broj poredbenih istraživanja straha od jezika također je vrlo oskudan. Specifičnost studija nederlandistike, za razliku od većine drugih studija jezika, je ta da su studenti nederlandistike imali priliku slušati nastavu iz jezičnih vježbi održavanu od strane hrvatskog i stranog lektora te je ona imala jednaku važnost i značaj. Na većini drugih odsjeka studenti također imaju predavanja kod stranog lektora, no naglasak je na jezičnim vježbama koje održava hrvatski lektor. Jezične vježbe kod stranog lektora shvaćaju se kao dodatna pomoć, ali je nastava opisana kao "ležernija." Sa znanstvenog stajališta činilo se bitnim iskoristiti tu činjenicu za poredbeno istraživanje straha od jezika.

Moja intrinzična motivacija za provedbu ovog istraživanja proizlazi iz mog osobnog iskustva i iskustva mojih kolega. Kroz godine sam imala priliku promotriti i upoznati malu skupinu studenata na svojoj godini te sam imala prilike vidjeti kako je naš uspjeh u procesu usvajanja nizozemskog kao stranog jezika bio uvjetovan nizom afektivnih faktora. Vidjela sam mnogo sposobnih i inteligentnih pojedinaca koji su na svom putu bili zakočeni zbog straha od jezika. Također sam uvidjela koliko je stav prema lektoru koji nam predaje bio bitan za našu motivaciju za učenjem nizozemskog jezika. Pošto je istraživanje utjecaja afektivnih faktora u Hrvatskoj započelo tek nedavno, naš je obrazovni sustav koncentriran većinom na kognitivne faktore te se neuspješnost učenika u usvajanju jezika izjednačuje često s njegovom nesposobnošću, lijenošću ili nezainteresiranošću. Svojim sam istraživanjem htjela dokazati koliko je proces usvajanja jezika uvjetovan ne samo kognitivnim faktorima, već i u velikoj mjeri afektivnim faktorima čije zanemarivanje može dovesti do teških posljedica u nečijem studiju pa posljedično i u nečijoj karijeri. Nadam se da će ovo istraživanje s naglaskom na strahu od jezika kao važnom afektivnom faktoru, doprinijeti razumijevanju važnosti afektivnih faktora u procesu usvajanja stranog jezika.

3. Istraživanje straha od jezika na primjeru studenata nizozemskog jezika

3.1. Cilj istraživanja

Opći cilj istraživanja bio je analizirati fenomen straha od jezika na primjeru studenata preddiplomskog i diplomskog studija nederlandistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Specifični cilj bio je otkriti postojanje i usporediti razine straha od jezika na satovima hrvatskog te na satovima stranog lektora. Nadalje, nastojalo se utvrditi povezanost straha od jezika sa sljedećih 10 faktora: spol, razina studija, vrijeme boravka u zemljama nizozemskog govornog područja, doticaj s jezikom u slobodno vrijeme, stupanj znanja njemačkog jezika, samoprocjena znanja nizozemskog jezika, uspjeh na jezičnim vježbama, sklonost pozitivnom i negativnom perfekcionizmu, zadovoljstvo lektorom i kvalitetom nastave jezičnih vježbi te motivacija.

Prva hipoteza pretpostavlja kako je *strah od jezika na satovima stranog lektora viši nego na satovima hrvatskog lektora* (H1). S obzirom na to da svaki lektor ima svoj način izvođenja nastave te da zadovoljstvo nastavnikom općenito utječe na strah, pretpostavka je da će se pokazati razlike u razinama straha kod hrvatskog i stranog lektora. Način izvođenja nastave, a samim tim i reakcija na nastavnika, osim što ovisi o osobnim crtama ličnosti i profesionalnom razvoju nastavnika, po mojoj pretpostavci uvjetovan je i pripadnošću nastavnika hrvatskoj ili stranoj nacionalnosti. Prva hipoteza temelji se na dvije stavke koje razlikuju dvije skupine. S jedne strane tu je kulturološka pozadina. Strani lektor dolazi iz druge zemlje, što sa sobom povlači drugačije norme, vrijednosti, pravila ponašanja i komuniciranja što se očituje i u nastavi. Pretpostavka je da će ta prepreka biti razlog većeg straha od jezika kod studenata. Drugu prepreku predstavlja nemogućnost komuniciranja nastavnika i studenata na njihovom materinjem jeziku. Ove su dvije prepreke po mojoj pretpostavci uzroci koji bi mogli uvjetovati viši strah na satovima stranog lektora. Kao još jedan mogući uzrok straha od stranog lektora predstavlja "savršeno" znanje jezika kojeg posjeduje izvorni govornik, a koji može zbog toga primijetiti svaku pa i najmanju grešku koju student napravi. To bi kod studenata, pogotovo studenata sklonih negativnom perfekcionizmu, moglo također biti uzrok strahu.

Druga hipoteza tvrdi da *studentice pokazuju viši stupanj straha od jezika od studenata* (H2). Žene su osjetljivije na pojedine aspekte učenja stranog jezika te njihov uspjeh ovisi o većem broju faktora nego uspjeh muškaraca. Kao posljedica toga one često osjećaju veći strah

od jezika naspram svojih kolega suprotnog spola (Campbell i Shaw, 1994, prema Puškar, 2010: 12; Mihaljević Djigunović, 2000: 11).

Trećom sam hipotezom htjela ispitati povezanost straha od jezika i duljine učenja jezika te je tako formulirana sljedeća hipoteza (H3) prema kojoj *studenti koji su na diplomskom studiju/ diplomirani pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su na preddiplomskom studiju*. Pretpostavlja se da su studenti preddiplomskog studija, koji se prvi put susreću s nizozemskim jezikom i vrlo zahtjevnim kolegijima na njima slabo poznatom jeziku, skloniji iskusiti više razine straha od jezika od njihovih starijih kolega. Pretpostavlja se da su studenti koji su pred kraj studija ili diplomirali puno sigurniji u sebe i svoje znanje nizozemskog jezika te bi stoga njihov strah od jezika trebao biti puno manji (Gardner i suradnici, 1977, prema Mihaljević Djigunović, 2002: 16). Osim napretka u vidu jezične kompetencije, studenti s vremenom ostvaruju i kvalitetne odnose s kolegama i profesorima što također utječe na niže razine stresa i tjeskobe koji mogu biti uzrokovani početnom zbunjenošću i nesnalaženjem u novim situacijama, a koje su povezane s početkom studiranja (iste mogu utjecati i na njihov pojam o sebi kao studentima jezika).

Nadalje, pretpostavka je da bi se strah od jezika trebao smanjiti nakon što se provede određeno vrijeme u zemlji u kojoj se govori strani jezik. Stoga moja sljedeća hipoteza pretpostavlja da *studenti koji su dulje vrijeme boravili (dulje od par tjedana) na nizozemskom govornom području pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su kraće vrijeme (ili nisu uopće) boravili na nizozemskom govornom području* (H4) (Piechurska-Kuciel, 2008, prema Puškar, 2010: 11).

Pretpostavlja se i da *studenti koji su u redovitijem doticaju s nizozemskim jezikom u svoje slobodno vrijeme pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su bili u slabijem doticaju s nizozemskim jezikom* (H5) (Desrochers i Gardner, 1981, prema Mihaljević Djigunović, 2002: 16, Deawele, 2007: 912).

U nekim je istraživanjima dokazano da višejezičnost doprinosi smanjenju straha od komunikacije s prijateljima i strancima te manjem strahu od javnih nastupa (Dewaele 2007). Sljedeća pretpostavka vezana je upravo uz doticaj s drugim jezicima, odnosno s njemačkim jezikom. Izabrala sam njemački jezik iz razloga što sam iz vlastitog iskustva vidjela da je sam odnos prema nizozemskom jeziku i učenju jezika između studenata koji nemaju dobro znanje njemačkog te studenata koji se odlično koriste njemačkim jezikom bio različit. Zbog sličnosti samih jezika u području vokabulara i gramatike, moja je pretpostavka da studenti s dobrim znanjem njemačkog imaju puno veću sigurnost kada se koriste nizozemskim jezikom te je

moja hipoteza (H6) da *studenti s dobrim znanjem njemačkog jezika pokazuju manji stupanj straha od jezika od studenata koji ne vladaju njemačkim jezikom.*

Sljedeća hipoteza povezana je s vlastitom samoprocjenom. Pretpostavka broj sedam (H7) tvrdi da *studenti koji svoje znanje nizozemskog samoprocjenjuju bolje, pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji lošije procjenjuju svoje znanje nizozemskog jezika.* Prema istraživanjima, studenti koji bolje procjenjuju svoje znanje jezika sigurniji su u sebe te stoga imaju manji strah od jezika. Dok djeca uglavnom imaju pozitivno mišljenje o svojim sposobnostima za učenje stranog jezika, s odrastanjem ta procjena postaje realnija i manje pozitivna (Mihaljević Djigunović, 2002: 77). Negativna percepcija vlastitog znanja može utjecati na povećanje razine straha, posebice ako se ta percepcija razlikuje od očekivanog znanja.

Što se tiče uspjeha pri procesu učenja stranog jezika, pretpostavka je *da studenti koji imaju bolje ocjene iz jezičnih vježbi pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji imaju lošije ocjene iz jezičnih vježbi* (H8). Kao mjera uzeta je ocjena sa satova jezičnih vježbi zato što se i strah od jezika ispitivao na temelju nastave jezičnih vježbi. Ova hipoteza nalazi svoj temelj u mnogim prijašnjim istraživanjima koja su pronašla negativnu korelaciju između uspjeha i stupnja straha (Onwuegbuzie i suradnici, 2001, Mihaljević-Djigunović, 2002 : 65).

Deveta hipoteza (H9) tvrdi *da studenti skloni negativnom perfekcionizmu pokazuju viši stupanj straha od jezika od studenata koji tome nisu skloni* (Gregersen i Horwitz, 2002; prema Puškar, Baran- Łucarz, 2013: 115). Hipoteza tvrdi i *da studenti skloni pozitivnom perfekcionizmu pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji tome nisu skloni.* (Toth, 2007; prema Baran- Łucarz, 2013: 115).

Deseta hipoteza (H10) tvrdi *da studenti koji satove jezičnih vježbi i lektora procjenjuju kvalitetnim pokazuju niži stupanj straha od jezika naspram studenata koji satove jezičnih vježbi i lektora procjenjuju manje kvalitetnim.* Mnoga prijašnja istraživanja istaknula su važnost konteksta u kojemu se jezik uči (Mihaljević Djigunović, 2002; Piniel, 2006, Tóth, 2009). Dokazalo se i da je negativan stav prema nastavniku značajno povezan s visokim razinama straha od jezika (Marchand & Skinner, 2007).

Posljednje, zadnja hipoteza (H11) povezuje se s motivacijom i tvrdi *da studenti koji pokazuju pad motivacije imaju veći strah od jezika od studenata koji ne pokazuju pad motivacije* (Gardner i Lalonde, 1987, prema Khodadady i Khajavy, 2012: 272).

3.2. Mjerni instrumenti i postupak

Za provedbu ovog istraživanja korištena je kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživanja. Upitnik se sastojao od četiri djela.

U prvom djelu ispitanici su odgovarali na pitanja o spolu, godini studija, doticaju s nizozemskim jezikom (u slobodno vrijeme te u vrijeme boravka na nizozemskom govornom području) te doticaju s njemačkim jezikom. Zamoljeni su također da ocjenama od 1 do 5 ocjene svoje znanje nizozemskog jezika te označe prosječnu ocjenu jezičnih vježbi iz nizozemskog jezika.

U drugom dijelu korištena je skala pozitivnog i negativnog perfekcionizma (*Positive and Negative Perfectionism Scale* - PNPS; Terry-Short, Owens, Slade i Dewey, 1995). Iako postoje i druge ljestvice za mjerenje perfekcionizma, ova je specifična iz razloga što mjeri pozitivni i negativni perfekcionizam. Ova skala sadrži 40 čestica pri čemu se 18 odnosi na pozitivan i 22 na negativan perfekcionizam. Sudionici moraju odrediti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na Likertovoj skali procjene od 5 stupnjeva s rasponom od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Zbrajanjem procjena na subskalama dobivaju se rezultati, posebno za pozitivni i posebno za negativni perfekcionizam.

Za treći dio istraživanja korištena je hrvatska inačica FLCAS upitnika (Mihaljević Djigunović, 2002: 101). *Foreign Language Classroom Anxiety Scale* skala je za mjerenje straha od jezika u razrednoj situaciji koju je 1983. konstruirala Horwitz te ona postaje najpoznatiji instrument za mjerenje straha od stranog jezika na nastavi (Mihaljević Djigunović, 2002: 52). Njezina je valjanost i pouzdanost dokazana u brojnim prijašnjim istraživanjima te je stoga odabrana kao mjerni instrument i u ovom istraživanju. Skala FLCAS uključuje elemente straha od komunikacije, ocjenjivanja i negativne društvene evaluacije u razrednoj situaciji. Od ispitanika se traži da ocijene kako se osjećaju u različitim situacijama gdje moraju koristiti strani jezik. Kako se ovo istraživanje provodilo na studentima, razredna situacija zamjenjuje se satom jezičnih vježbi te je stoga u istraživanju korištena inačica prilagođena sveučilišnom kontekstu studenata koji pohađaju studije jezika na Filozofskom fakultetu (Puškar, 2010: 58). U tvrdnjama sat stranog jezika postaje sat jezičnih vježbi, a pojam profesor zamjenjuje se pojmom lektor. Pojam strani jezik u tvrdnjama postaje nizozemski jezik. Upitnik se sastoji od 33 tvrdnje iza kojih se nalazi Likertova skala procjene s rasponom od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene). Posebnost ovog istraživanja je ta što sadrži dvije FLCAS skale te su sudionici morali vrednovati tvrdnje uzimajući u obzir za jednu skalu satove kod hrvatskog, a za drugu satove kod stranog lektora. Zbog specifičnog (malog) uzorka ispitivanje se provodilo i na studentima

koji u tom trenu nisu više pohađali satove jezičnih vježbi. Njih se zamolilo da ocjene daju uzevši u obzir satove jezičnih vježbi kod posljednjeg stranog i posljednjeg hrvatskog lektora koji im je predavao. Prilikom obrade podataka rezultati 9 tvrdnji (tvrdnja 2, 5, 8, 11, 14, 18, 22, 28 i 32) rekodirani su kako bi najviši rezultati na FLCAS ljestvici uvijek predstavljali najviše razine straha. S obzirom na bodovanje, prema FLCAS-u rezultati mogu biti sljedeći (Mihaljević Djigunović, 2002: 164):

manje od 76 bodova - niski strah

76-119 bodova - srednji strah

više od 119 bodova - visoki strah.

U četvrtom djelu korištena je kombinacija kvantitativnih pitanja (za odgovore je ponuđena Likertova skala procjene s rasponom od 1 do 5) a nakon svakog takvog pitanja uslijedilo je kvalitativno pitanje kako bi se obrazložilo označen odgovor. Ispitivao se stav prema hrvatskom i stranom lektoru te prema satovima jezičnih vježbi koje su ti lektori držali. Tražilo se i da označe smatraju li da nastava jezičnih vježbi može biti potpuna bez stranog lektora te da obrazlože svoj odgovor. Za kraj je ispitana i motivacija prije studija i trenutna motivacija uz navođenje obrazloženja što je utjecalo na nju.

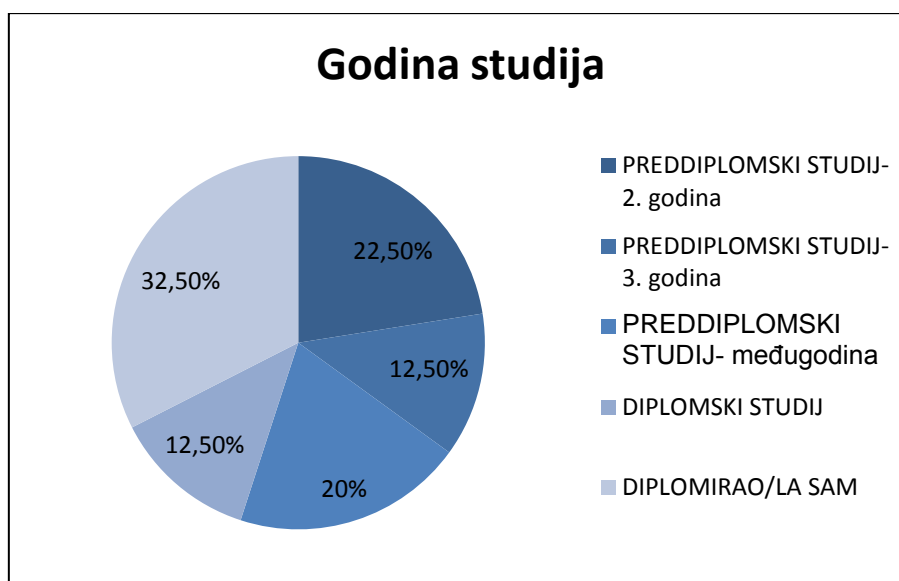
Istraživanje je provedeno putem on-line upitnika za što je korištena web-aplikacija „Google obrasci“. Podatci su prikupljeni u rujnu 2016. godine. Na početku upitnika navedena je uputa za sudjelovanje u istraživanju te mogućnost kontaktiranja istraživačice. U pozivu na istraživanje sudionici su zamoljeni da odgovaraju iskreno te im je osigurana anonimnost i povjerljivost podataka. Objašnjeno je da se istražuje odnos studenata Katedre za nederlandistiku zagrebačkog Filozofskog fakulteta prema nizozemskom jeziku. Ciljevi nisu objašnjeni detaljno kako se u ispitanika ne bi stvorila očekivanja koja bi mogla utjecati na njihove odgovore. Procijenjeno vrijeme ispunjavanja upitnika bilo je 20-25 minuta. Prilikom komunikacije s ispitanicima mnogi su izrazili zadovoljstvo upitnikom i naveli kako su pozitivno iznenađeni njegovim sadržajem te da sa zanimanjem iščekuju rezultate.

Podatci su podvrgnuti kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi. Kvantitativna analiza je obavljena u programu *SPSS za Windows 14.0*.

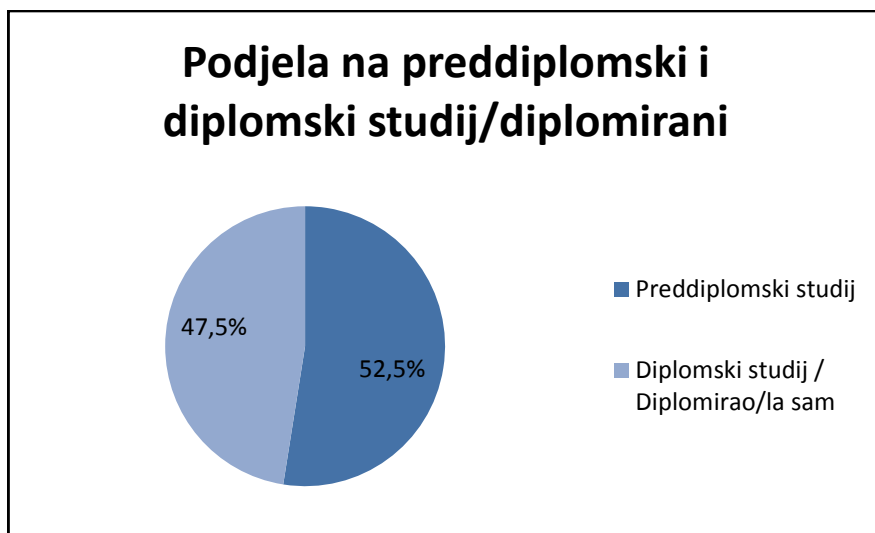
3.3. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 40 osoba od čega 29 (72,5%) žena te 11 (27,5%) muškaraca. Uzorak su činili studenti i bivši studenti nederlandistike koji su se odazvali na internetsku anketu distribuiranu putem elektroničke pošte. Usprkos malom uzorku radi se o relevantnom istraživanju jer je napravljeno na cijeloj populaciji.

U grafikonu 1 prikazani su rezultati po godini studija. Od 40 studenata koji su ispunili anketu 13 (32,5%) je već diplomiralo, 5 (12,5%) je pri kraju diplomskog studija (studenti koji su položili sve ili većinu predmeta na nederlandistici, ali još uvijek nisu diplomirali), 8 (20%) je označilo da je na međugodini preddiplomskog studija (studenti koji nisu ispunili uvjete te pauziraju ili su zamrznuli godinu), 5 (12%) ih je na trećoj godini preddiplomskog studija, a 9 (22,5%) na drugoj godini preddiplomskog studija. Radi potrebe istraživanja ti su se rezultati sveli na 2 skupine (prikazane u grafikonu 2). S obzirom na podjelu na preddiplomski i diplomski studij (zajedno s već diplomiranimima), 21 sudionik (52,5%) naveo je da je na preddiplomskom studiju, a 19 sudionika (47,5%) je na diplomskom studiju ili je već diplomiralo.

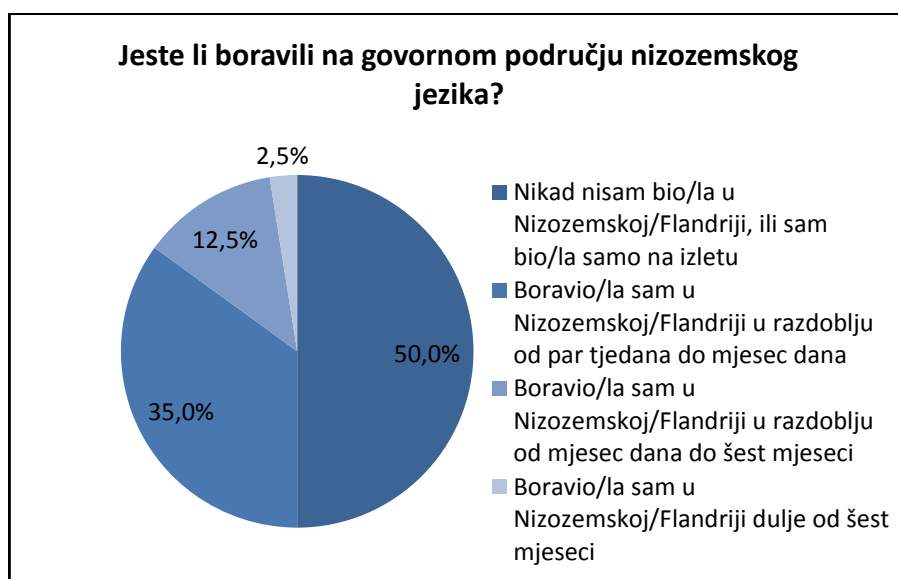

Grafikon 1: Godina studija

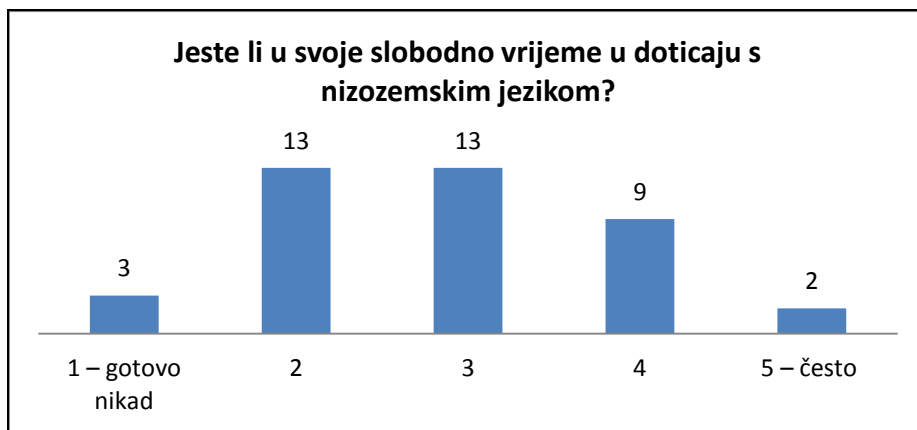
Grafikon 2 : Podjela na preddiplomski i diplomski studij/diplomirani

Podaci iz grafikona 3 odnose se na boravak ispitanika na govornom području nizozemskog jezika. Iznenaduje da je samo 50% studenata i bivših studenata nederlandistike boravilo u Nizozemskoj/Flandriji u razdoblju dužem od par tjedana dok 50% nije nikad bilo u Nizozemskoj/Flandriji ili je bilo samo na izletu. Od onih koji su dulje boravili u Nizozemskoj/Flandriji (sveukupno 20), 14 (35%) ih je boravilo u razdoblju od par tjedana do mjesec dana, 5 (12,5%) ih je boravilo u razdoblju od mjesec dana do šest mjeseci, a samo 1 (2,5%) boravio/la je u Nizozemskoj/Flandriji dulje od šest mjeseci.

Grafikon 3 : Boravak na govornom području nizozemskog jezika

Svoj doticaj s nizozemskim jezikom u slobodno vrijeme na skali od 1 do 5 (pri čemu ocjena 1 predstavlja gotovo nikad, a ocjena 5 često) troje ispitanika (7,5%) označilo je s ocjenom 1. Trinaest ispitanika (32,5%) označilo je s ocjenom 2, a isti postotak označilo je s ocjenom 3. Devet ispitanika (22,5%) označilo je s ocjenom 4 dok su samo dva ispitanika (5%) označila s ocjenom 5.

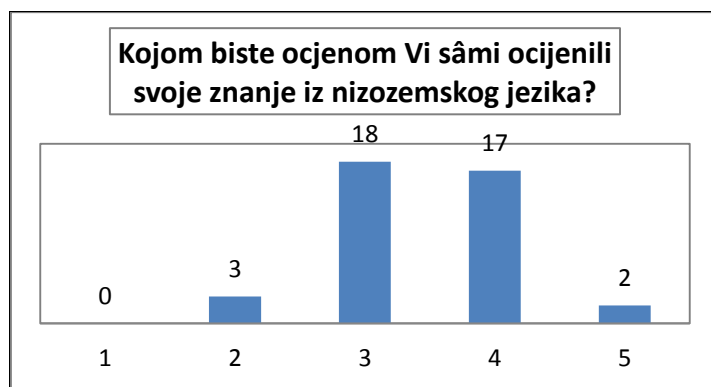
Grafikon 4: Doticaj s nizozemskim jezikom u slobodno vrijeme

U tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci varijabli utjecaja njemačkog jezika. Čak je 36 ispitanika (90%) učilo njemački jezik, dok samo 4 ispitanika (10%) nije prethodno učilo njemački jezik. S obzirom na razine znanja njemačkog jezika (N = 36), 15 ispitanika (37,5%) ocjenjuje da je njihovo znanje njemačkog na A1/A2 razini, 11 ispitanika (27,5%) ocjenjuje da je njihovo znanje njemačkog na B1/B2 razini, a 10 ispitanika (25%) ocjenjuje da je njihovo znanje njemačkog na C1/C2 razini.

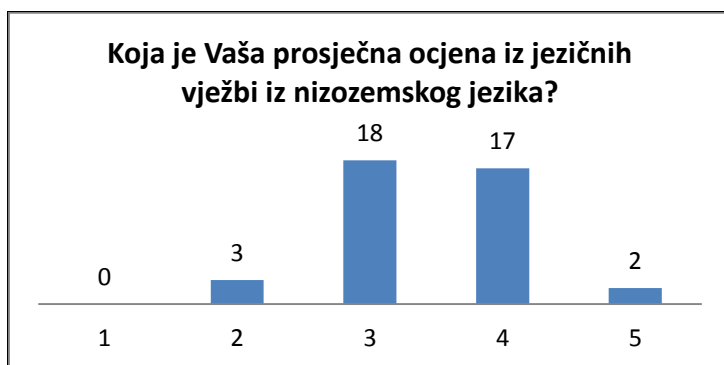
		N	%
Jeste li učili njemački jezik?	Da	36	90.0
	Ne	4	10.0
Ako je Vaš odgovor potvrđan, molim ocijenite svoje znanje tog jezika:	A1/A2	15	37.5
	B1/B2	11	27.5
	C1/C2	10	25.0
	Bez odgovora	4	10.0

Tablica 1: Deskriptivni podaci varijabli utjecaja njemačkog jezika (N = 40)

Što se samoprocjene znanja nizozemskog jezika tiče i prosječne ocjene iz nizozemskog jezika, dobiveni su potpuno jednaki rezultati što se može vidjeti iz grafikona 5 i 6. Nijedan ispitanik nije svoje znanje ni prosječnu ocjenu označio s 1, 3 ispitanika (7,5%) označilo je s ocjenom 2, 18 ispitanika (45%) s ocjenom 3, 17 ispitanika (42,5%) označilo je s ocjenom 4, a 2 ispitanika (5%) s ocjenom 5. Individualni podaci su, ipak, za svakog studenta drugačiji.

Grafikon 5: Samoprocjena znanja nizozemskog jezika

Grafikon 6: Prosječna ocjena iz jezičnih vježbi

3.4. Rezultati

3.4.1. Sklonost negativnom i pozitivnom perfekcionizmu

U ovom dijelu bit će opisani rezultati istraživanja. Prvo će se objasniti rezultati na temelju cijelog uzorka, a zatim će se nastojati objasniti rezultate prema hipotezama.

Varijable	M	SD	TR	Min	Max
Pozitivni perfekcionizam	71.6	9.06	38	51	89
Negativni perfekcionizam	54.9	13.62	56	32	88

M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija; TR = totalni raspon;
Min = najmanji rezultat; Max = najveći rezultat

Tablica 2: Deskriptivni podaci varijabli sklonosti pozitivnom i negativnom perfekcionizmu (N = 40)

Rezultati PNSP upitnika korišteni su kako bi se utvrdilo postojanje negativnog i pozitivnog perfekcionizma na cijelom uzorku. U tablici 2. prikazani su najmanji i najveći rezultat te aritmetička sredina. Također je navedena standardna devijacija odnosno mjera raspršenosti podataka. Iz priložene je tablice vidljivo kako aritmetička sredina sklonosti perfekcionizmu na cijelom uzorku iznosi 71.6 za pozitivan perfekcionizam, a 54.9 za negativan perfekcionizam.

Za tumačenje rezultata pomaže nam raspon rezultata. Što je veći rezultat, viša je sklonost perfekcionizmu. To vrijedi i za pozitivni i za negativni perfekcionizam. Skala pozitivnog perfekcionizma ima 18 pitanja, pa je prema tome najmanji mogući rezultat koji su sudionici mogli postići 18, a najveći mogući rezultat je 90. Aritmetička sredina rezultata koja iznosi 71.6 je u odnosu na ovaj teorijski raspon dosta visoko.

Skala negativnog perfekcionizma ima 22 pitanja, pa je tu najmanji mogući rezultat 22 a najveći mogući 110. Kod stvarnih podataka aritmetička sredina je 54.9 te kad se ona uklopi u navedeni teorijski raspon dobivamo srednje visoku razinu negativnog perfekcionizma. Visoka standardna devijacija u oba slučaja (9.06 za pozitivni, a 13.62 za negativni perfekcionizam) pokazuje da se sudionici međusobno uvelike razlikuju s obzirom na sklonosti perfekcionizmu.

3.4.2. Strah od jezika

Varijable	M	SD	TR	Min	Max
FLCAS – hrvatski lektor	80.5	21.61	82	51	133
FLCAS – strani lektor	79.7	22.92	85	51	136

M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija; TR = totalni raspon;
Min = najmanji rezultat; Max = najveći rezultat

Tablica 3: Deskriptivni podaci varijabli straha od jezika (N = 40)

Rezultati FLCAS upitnika korišteni su kako bi se utvrdilo postojanje straha od jezika na cijelom uzorku. U tablici 3. prikazani su najmanji i najveći rezultat te aritmetička sredina. Također je navedena standardna devijacija odnosno mjera raspršenosti podataka. Kao što se može vidjeti iz tablice, aritmetička sredina straha od jezika na cijelom uzorku je 80.5 za hrvatskog lektora i 79.7 za stranog lektora što spada pod srednju razinu straha. Visoka standardna devijacija u oba slučaja (21.61 kod hrvatskog, a 22.92 kod stranog lektora) pokazuje da sudionici međusobno uvelike razlikuju s obzirom na razine straha.

Na temelju rezultata dobivenih iz odgovora na upitnik, ispitanici su podijeljeni s obzirom na razine straha što to se može vidjeti u tablici 4.

Razina straha	Nizak strah	Srednji strah	Visok strah
Hrvatski lektor	19	19	2
Strani lektor	21	14	5

Tablica 4: FLCAS - distribucija razina straha na cijelom uzorku

Iz tablice 4 vidimo da na satovima hrvatskog lektora jednak postotak ispitanika pokazuje nisku i srednju razinu straha od jezika (47,5%), a samo 2 ispitanika (5%) pokazuju visoku razinu straha od jezika. Na satovima stranog lektora većina ispitanika pokazuje nisku razinu straha od jezika (52,5%), dio ispitanika (35%) pokazuje srednju razinu straha od jezika, a 12,5% ispitanika pokazuje visoku razinu straha od jezika.

Aritmetičke sredine cijelog uzorka za satove hrvatskog i stranog lektora ulaze u kategoriji srednjeg straha od jezika. U slučaju da na temelju aritmetičke sredine zaključujemo o cijelom uzorku, samo na temelju tog podatka bismo mogli zaključiti da je većina ispitanika pokazala srednju razinu straha. No, kada se pogledaju distribucije, vidljivo je kako je veliki

dio rezultata na lijevoj strani, lijevo od aritmetičke sredine, a to znači da je veliki broj ispitanika koji su pokazali nizak strah od jezika.

3.4.3. Čestice najmanjeg i najvećeg straha od jezika

Čestice	M	SD	TR	Min	Max
*U društvu izvornih govornika vjerojatno bih se osjećao/osjećala ugodnije. (32)	3.6	1.21	4	1	5
Često mislim da drugi u grupi znaju jezik bolje od mene. (7)	3.3	1.19	4	1	5
Tijekom sata često razmišljam o stvarima koje nemaju veze s jezičnim vježbama. (6)	3.3	1.20	4	1	5
Toliko brzo prolazimo gradivo iz jezičnih vježbi da me strah da ću zaostati. (25)	1.7	1.04	4	1	5
Kad učim za test (kolokvij i sl.) iz jezičnih vježbi, što više učim, to sam više zbunjen/a. (21)	1.7	1.00	4	1	5
Bojim se da moj/a lektor/ica čeka da pogriješim kako bi me ispravio/la. (19)	1.5	1.04	4	1	5

M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija; TR = totalni raspon;

Min = najmanji rezultat; Max = najveći rezultat

Tablica 5: Deskriptivni prikaz čestica najvećeg i najmanjeg straha od jezika kod hrvatskog lektora kod svih studenata nederlandistike (N = 40)

Čestice	M	SD	TR	Min	Max
*U društvu izvornih govornika vjerojatno bih se osjećao/osjećala ugodnije. (32)	3.7	1.21	4	1	5
Često mislim da drugi u grupi znaju jezik bolje od mene. (7)	3.4	1.19	4	1	5
Nikad se ne osjećam potpuno sigurnim u sebe kad govorim na satu jezičnih vježbi. (1)	3.3	1.28	4	1	5

Toliko brzo prolazimo gradivo iz jezičnih vježbi da me strah da ću zaostati. (25)	1.7	1.02	4	1	5
Kad učim za test (kolokvij i sl.) iz jezičnih vježbi, što više učim, to sam više zbunjen/a. (21)	1.5	0.64	4	1	5
Bojim se da moj/a lektor/ica čeka da pogriješim kako bi me ispravio/la. (19)	1.2	0.61	4	1	5

* čestice koje je bilo potrebno rekodirati; M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija;

TR = totalni raspon; Min = najmanji rezultat; Max = najveći rezultat

Tablica 6: Deskriptivni prikaz čestica najvećeg straha od jezika kod stranog lektora kod svih studenata nederlandistike (N = 40)

Iz tablica 5 i 6 može se primijetiti da su studenti nederlandistike najveći strah od jezika na satovima i hrvatskog i stranog lektora pokazali na čestici 32 (M=3.6 kod hrvatskog lektora, M=3.7 kod stranog lektora), u kojoj su u prosjeku procijenili da se ne bi osjećali ugodnije u društvu izvornih govornika. Visok strah od jezika pokazao se i na čestici 7 (M=3.3 kod hrvatskog lektora, M=3.4 kod stranog lektora) gdje je vidljivo da često misle da drugi u grupi znaju jezik bolje od njih. Treća čestica najvećeg straha ipak se razlikuje ovisno o lektoru. Kod hrvatskog lektora visok strah pokazali su na čestici 6 (M=3.3) gdje se pokazalo da tijekom sata često razmišljaju o stvarima koje nemaju veze s jezičnim vježbama. Kod stranog lektora visok je strah na čestici 1 (M=3.3) na kojoj su izrazili da se nikad ne osjećaju potpuno sigurnima u sebe kad govore na satu jezičnih vježbi.

Ipak, kada se pogledaju prosječne vrijednosti rezultata svih studenata na dosad obrađenim česticama (aritmetičke sredine), vidljivo je da te vrijednosti nisu izrazito visoke, već su bliže srednjim vrijednostima odgovora (3 = katkad se odnosi na mene, a katkad ne), što znači da strah od jezika koji su studenti nederlandistike pokazali s obzirom na satove jezičnih vježbi kod hrvatskog i kod stranog lektora nije izrazito velik. Pokazatelji raspršenja rezultata (standardna devijacija i totalni raspon) na ovim česticama pokazuju da procjene straha od jezika nisu bile podjednako visoke, već da su neki studenti izrazili nešto viši strah od jezika u ovim česticama, dok su drugi studenti na istim česticama izrazili nešto niži strah od jezika.

Što se najmanjeg straha od jezika tiče, studenti nederlandistike su najmanji rezultat izrazili na čestici 19 (M=1.5 kod hrvatskog lektora, M=1.2. kod stranog lektora) gdje su pokazali najmanji strah od toga da lektor/ica čeka da pogriješe kako bi ih ispravila. Nizak rezultat studenti su imali i na česticama 21 (M=1.7 kod hrvatskog lektora, M=1.5 kod stranog

lektora) i 25 (M=1.7 kod hrvatskog lektora, M=1.7 kod stranog lektora), na kojima su izrazili nizak strah od jezika u situacijama kad uče za test iz jezičnih vježbi i kada brzo prolaze gradivo iz jezičnih vježbi. Sve prosječne vrijednosti na ovim česticama su niske što znači da je većina studenata na tim česticama pokazala nizak strah od jezika s obzirom na satove jezičnih vježbi kod hrvatskog i stranog lektora.

Ipak, pokazatelji raspršenja kod rezultata za satove hrvatskog lektora (standardna devijacija i totalni raspon) i ovdje pokazuju da nisu svi studenti izrazili jednak strah od jezika, već su postojali studenti koji su i na ovim česticama izrazili visok strah od jezika.

Pokazatelji raspršenja kod rezultata za satove stranog lektora (standardna devijacija i totalni raspon), niski su na česticama 19 i 21, što znači da je većina studenata odgovarala da se te dvije čestice uopće ili većinom ne odnose na njih. U čestici 25 pokazatelji raspršenja su nešto veći što znači da ovdje nisu svi studenti izrazili podjednak strah od jezika, već su postojali studenti koji su na toj čestici izrazili visok strah od jezika.

3.4.4. Rezultati prema hipotezama

Prva hipoteza (H1) je glasila kako je *strah na satovima stranog lektora viši nego na satovima hrvatskog lektora*. Razlika u strahu od jezika na satovima hrvatskog lektora i na satovima stranog lektora kod studenata nederlandistike provjerena je t-testom. Rezultati testa pokazuju da nije postojala statistički značajna razlika u visini straha od jezika kod studenata nederlandistike između satova hrvatskog lektora i satova stranog lektora ($t = 0.51$; $p > 0.05$). Prema tome se može zaključiti da su studenti svoj strah od jezika procjenjivali podjednako visokim na satovima hrvatskog i satovima stranog lektora te da prva hipoteza nije potvrđena.

Druga hipoteza (H2) tvrdila je da *studentice pokazuju viši stupanj straha od jezika od studenata*. Razlike u strahu od jezika između studenata i studentica na satovima hrvatskog i stranog lektora provjerena je t-testovima, a rezultati analize nalaze se u tablici 7.

Varijabla	Spol	N	M	SD	t	p
Strah od jezika kod hrvatskog lektora	M	11	73.2	17.40	-1.33	0.191
	Ž	29	83.3	22.66		
Strah od jezika kod stranog lektora	M	11	70.0	15.21	-1.68	0.101
	Ž	29	83.3	24.47		

N = broj studenata; M = aritmetička sredina (prosječni rezultat); SD = standardna devijacija

Tablica 7: Razlika u strahu od jezika s obzirom na spol studenata (N = 40)

Prema rezultatima testova, iako postoji razlika u prosječnim rezultatima studenata i studentica u strahu od jezika na satovima hrvatskog lektora, ta razlika nije bila statistički značajna ($t = -1.33$; $p > 0.05$), što znači da su studenti i studentice svoj strah od jezika na satovima hrvatskog lektora procjenjivali podjednako visokim. Nije bilo statistički značajne razlike niti između studenata i studentica u strahu od jezika na satovima stranog lektora ($t = -1.68$; $p > 0.05$). Studenti i studentice su svoj strah od jezika na satovima stranog lektora također procjenjivali podjednako visokim. Ovi rezultati nisu potvrdili drugu hipotezu istraživanja.

Prema hipotezi broj tri (H3) *studenti koji su na diplomskom studiju/diplomirani pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su na preddiplomskom studiju*. Razlike straha od jezika s obzirom na vrstu studija provjerene su t-testovima a rezultati se nalaze u tablici 8.

Varijabla	Vrsta studija	N	M	SD	t	p
Strah od jezika kod hrvatskog lektora	Preddiplomski studij	21	73.6	18.01	-2.24	0.031
	Diplomski studij/Diplomirao/la sam	19	88.2	23.10		
Strah od jezika kod stranog lektora	Preddiplomski studij	21	73.0	19.61	-1.99	0.053
	Diplomski studij/Diplomirao/la sam	19	87.0	24.56		

N = broj studenata; M = aritmetička sredina (prosječni rezultat); SD = standardna devijacija

Tablica 8: Razlike u strahu od jezika kod studenata s obzirom na vrstu studija (N = 40)

Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika između studenata na preddiplomskom studiju i studenata na diplomskom studiju/diplomiranih u strahu od jezika na satovima hrvatskog lektora ($t = -2.24$; $p < 0.05$) što znači da su studenti koji su na diplomskom studiju/diplomirani svoj strah od jezika na satovima hrvatskog lektora procijenili značajno višim od studenata preddiplomskog studija. S druge strane, razlika između studenata na preddiplomskom studiju i studenata na diplomskom studiju/diplomiranih u strahu od jezika na satovima stranog lektora nije bila značajna ($t = -2.24$; $p > 0.05$). Dakle, studenti preddiplomskog studija i studenti diplomskog studija/diplomirani svoj su strah od jezika na satovima stranog lektora procjenjivali podjednako visokim.

Hipoteza broj četiri (H4) pretpostavlja da *studenti koji su dulje vrijeme boravili (dulje od par tjedana) na nizozemskom govornom području pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su kraće vrijeme (ili nisu uopće) boravili na nizozemskom govornom području*. Razlike u strahu od jezika s obzirom na duljinu boravka na nizozemskom

govornom području provjerene su t-testovima. Prema rezultatima testova nije postojala statistički značajna razlika u strahu od jezika na satovima hrvatskog lektora između studenata koji su na nizozemskom govornom području boravili više od nekoliko tjedana i onih koji su na tom području boravili manje od nekoliko tjedana ($t = -0.08$; $p > 0.05$). Dakle, svi su studenti svoj strah od jezika na satovima hrvatskog lektora procjenjivali podjednako visokim, bez obzira na duljinu boravka na nizozemskom govornom području. Nije bilo niti statistički značajne razlike u strahu od jezika na satovima stranog lektora između studenata koji su na nizozemskom govornom području boravili više od nekoliko tjedana i onih koji su na tom području boravili manje od nekoliko tjedana ($t = -0.20$; $p > 0.05$). Prema navedenom se može zaključiti da su i ovdje svi studenti svoj strah od jezika na satovima stranog lektora procjenjivali podjednako visokim, bez obzira na duljinu boravka na nizozemskom govornom području. Ovi rezultati ne potvrđuju četvrtu hipotezu.

Pretpostavka je *da studenti koji su u svoje slobodno vrijeme u redovitijem doticaju s nizozemskim jezikom pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji su bili u slabijem doticaju s nizozemskim jezikom* (H5). Povezanost između stupnja doticaja s nizozemskim jezikom i straha od jezika kod studenata nederlandistike provjerena je Spearmanovim koeficijentom korelacije. Koeficijent korelacije između stupnja doticaja s nizozemskim jezikom i straha od jezika na satovima hrvatskog lektora nije statistički značajan ($r_s = -0.16$; $p > 0.05$), prema čemu se može zaključiti da ne postoji povezanost između količine provedenog vremena u doticaju s nizozemskim jezikom te njihovog straha od jezika na satovima hrvatskog lektora. Također, koeficijent korelacije između stupnja doticaja s nizozemskim jezikom i straha od jezika na satovima stranog lektora nije statistički značajan ($r_s = -0.18$; $p > 0.05$). Dakle, ni ovdje ne postoji povezanost između količine provedenog vremena u doticaju s nizozemskim jezikom te njihovog straha od jezika na satovima stranog lektora. Ovi rezultati ne potvrđuju petu hipotezu.

Hipotezom broj šest htjelo se provjeriti je li istina da *studenti s dobrim znanjem njemačkog jezika pokazuju manji stupanj straha od jezika od studenata koji nisu dobri u znanju njemačkog jezika* (H6). Razlike u strahu od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora s obzirom na razinu znanja njemačkog jezika provjerene su jednosmjernom analizom varijance za nezavisne uzorke te se nalaze u tablici 9.

<i>Varijabla</i>	<i>Znanje njemačkog jezika</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Strah od jezika kod hrvatskog lektora	A1/A2	15	84.3	24.58	2.65	0.085
	B1/B2	11	67.4	12.91		
	C1/C2	10	80.3	13.34		
Strah od jezika kod stranog lektora	A1/A2	15	84.5	24.05	2.46	0.101
	B1/B2	11	67.7	13.19		
	C1/C2	10	74.4	16.71		

N = broj studenata; M = aritmetička sredina (prosječni rezultat); SD = standardna devijacija

Tablica 9: Razlike u strahu od jezika s obzirom na razinu znanja njemačkog jezika kod studenata nederlandistike (N = 40)

Rezultati analize pokazali su da ne postoje značajne statističke razlike između studenata u razini straha od jezika na satovima hrvatskog lektora s obzirom na njihovu razinu znanja njemačkog jezika ($F = 2.65$; $p > 0.05$). Dakle, svi studenti su, bez obzira na svoje znanje njemačkog jezika, izrazili podjednaku razinu straha od jezika na satovima hrvatskog lektora. Slično tome, nisu postojale značajne razlike između studenata u razini straha od jezika na satovima stranog lektora s obzirom na njihovu razinu znanja njemačkog jezika ($F = 2.46$; $p > 0.05$). Ovdje su također svi studenti izrazili podjednaku razinu straha od jezika na satovima stranog lektora, bez obzira na svoje znanje njemačkog jezika. Ovi rezultati nisu potvrdili 6. hipotezu.

Pretpostavka pod brojem sedam (H7) tvrdi da *studenti koji svoje znanje nizozemskog samoprocjenjuju bolje, pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji lošije procjenjuju svoje znanje nizozemskog jezika*. Povezanost samoprocjene znanja nizozemskog jezika i straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike provjerena je Spearmanovim koeficijentom korelacije. Prema rezultatima, korelacija između samoprocjene znanja nizozemskog jezika i straha od jezika kod hrvatskog lektora nije statistički značajna ($r_s = -0.18$; $p > 0.05$), što znači da procjena razine straha na satovima hrvatskog lektora kod studenata nije bila povezana s njihovom samoprocjenom znanja nizozemskog jezika. Koeficijent korelacije između samoprocjene znanja nizozemskog jezika i straha od jezika kod stranog lektora također nije statistički značajan ($r_s = -0.21$; $p > 0.05$). Strah od jezika na satovima stranog lektora nije bio povezan s njihovom samoprocjenom znanja nizozemskog jezika. Ovi rezultati ne potvrđuju sedmu hipotezu istraživanja.

Što se uspjeha pri procesa učenja stranog jezika tiče, pretpostavka je bila *da studenti koji imaju bolje ocjene iz jezičnih vježbi pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji imaju lošije ocjene iz jezičnih vježbi* (H8). Povezanost straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike i njihovih ocjena iz jezičnih vježbi provjerena je Spearmanovim koeficijentom korelacije. Koeficijent korelacije između straha od jezika kod hrvatskog lektora i ocjena iz jezičnih vježbi nije statistički značajan ($r_s = -0.10$; $p > 0.05$). Procjena razine straha na satovima hrvatskog lektora kod studenata nije bila povezana s njihovom prosječnom ocjenom iz jezičnih vježbi. Koeficijent korelacije između straha od jezika kod stranog lektora i ocjena iz jezičnih vježbi također nije statistički značajan ($r_s = -0.08$; $p > 0.05$). Prema tome, strah od jezika na satovima stranog lektora nije bio povezan s njihovom prosječnom ocjenom iz jezičnih vježbi. Ovi rezultati nisu potvrdili osmu hipotezu istraživanja.

Deveta hipoteza (H9) tvrdi kako *studenti skloni negativnom perfekcionizmu pokazuju viši stupanj straha od jezika od studenata koji tomu nisu skloni. Studenti skloni pozitivnom perfekcionizmu pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji tomu nisu skloni*. Povezanost straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike i sklonosti pozitivnom i negativnom perfekcionizmu provjerena je Pearsonovim koeficijentom korelacije. Rezultati su prikazani u tablici 10.

Varijable	Pozitivni perfekcionizam	Negativni perfekcionizam
Strah od jezika kod hrvatskog lektora	$r = -0.04$ $p = 0.832$	$r = 0.35$ $p = 0.025$
Strah od jezika kod stranog lektora	$r = -0.01$ $p = 0.975$	$r = 0.42$ $p = 0.007$

Tablica 10: Povezanost sklonosti perfekcionizmu i straha od jezika kod studenata na satovima hrvatskog lektora i stranog lektora (N = 40)

Prema rezultatima, koeficijenti korelacije između sklonosti pozitivnom perfekcionizmu i strahu od jezika na satovima hrvatskog lektora ($r = -0.04$; $p > 0.05$) te sklonosti pozitivnom perfekcionizmu i strahu od jezika na satovima stranog lektora ($r = -0.01$; $p > 0.05$) nisu statistički značajni. Dakle, sklonost pozitivnom perfekcionizmu nije se kod studenata pokazala povezanom sa strahom od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora. Koeficijenti korelacije između negativnog perfekcionizma i straha od jezika na satovima hrvatskog lektora ($r = 0.35$; $p < 0.05$) te između negativnog perfekcionizma i straha od jezika na satovima stranog lektora ($r = 0.42$; $p < 0.01$) bili su statistički značajni. Studenti koji su

pokazali veću sklonost negativnom perfekcionizmu izrazili su i veći strah od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora. Ovi rezultati potvrđuju devetu hipotezu istraživanja.

Deseta hipoteza (H10) tvrdila je kako *studenti koji satove jezičnih vježbi i lektora procjenjuju kvalitetnim pokazuju niži stupanj straha od jezika od studenata koji satove jezičnih vježbi i lektora procjenjuju manje kvalitetnim*. Povezanost između procjene kvalitete satova jezičnih vježbi i lektora te straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike provjerena je Spearmanovim koeficijentom korelacije. Rezultati su pokazali kako nema statistički značajne korelacije između ocjene hrvatskog lektora i straha od jezika ($r = -0.17$; $p > 0.05$) te između zadovoljstva kvalitetom nastave kod hrvatskog lektora i straha od jezika ($r = -0.08$; $p > 0.05$). Procjena kvalitete satova jezičnih vježbi i hrvatskog lektora nije bila povezana sa strahom od jezika na satovima hrvatskog lektora kod studenata. Korelacija između ocjene stranog lektora i straha od jezika ($r = 0.00$; $p > 0.05$) te između zadovoljstva kvalitetom nastave kod stranog lektora i straha od jezika ($r = -0.16$; $p > 0.05$) također nije značajna. Dakle, procjena kvalitete satova jezičnih vježbi i stranog lektora nije bila povezana sa strahom od jezika na satovima stranog lektora. Ovi rezultati nisu potvrdili desetu hipotezu.

Studente se također pitalo smatraju li da nastava jezičnih vježbi može biti potpuna bez stranog lektora. Od ukupnog broja ispitanika njih 37 (92,5%) odgovorilo je NE, a troje ispitanika (7,5%) odgovorilo je DA. Svoja su obrazloženja dali u kvalitativnim odgovorima.

Povezanost između razine motivacije za učenje nizozemskog jezika i straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora izračunata je pomoću Spearmanovog koeficijenta korelacije. Koeficijenti korelacije između razine motivacije za učenje nizozemskog jezika i straha od jezika na satovima hrvatskog lektora ($r = -0.25$; $p > 0.05$) te straha od jezika na satovima stranog lektora ($r = -0.26$; $p > 0.05$) nisu statistički značajni. Prema tome, može se zaključiti da razina motivacije za učenje nizozemskog jezika koju su studenti izrazili nije bila povezana s razinom njihovog straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora. Ovi rezultati ne potvrđuju jedanaestu hipotezu.

S obzirom na ostale dobivene rezultate, istražena je razlika između prijašnje i sadašnje motivacije za učenjem nizozemskog jezika kod studenata preddiplomskog i diplomskog studija (provjereno je je t-testom). Prosječni rezultati pokazuju da postoji mali pad motivacije za učenje nizozemskog jezika kod studenata preddiplomskog i diplomskog studija, no rezultat t-testa pokazao je kako ta razlika između prijašnje i sadašnje razine motivacije nije statistički značajna niti kod studenata preddiplomskog ($t = 0.46$; $p > 0.05$) niti kod studenata diplomskog studija ($p = 0.57$; $p > 0.05$). Prema tim rezultatima može se zaključiti da su studenti

preddiplomskog i diplomskog studija izrazili podjednaku razinu motivacije za učenjem nizozemskog jezika prije studija i u vrijeme ispunjavanja upitnika.

Također se nakon obrade kvalitativnih odgovora pojavljuje pitanje je li pad motivacije povezan s lošom ocjenom lektora te je i to istraženo. Razlika između prijašnje i sadašnje motivacije za učenjem nizozemskog jezika kod studenata koji loše ocjenjuju hrvatskog lektora (ocjene 1 i 2) provjerena je t-testom (ista razlika u motivaciji nije mogla biti izračunata za stranog lektora jer su svi studenti pozitivno ocijenili stranog lektora). Prema prosječnim rezultatima motivacije za učenjem nizozemskog jezika vidi se da postoji blagi pad motivacije kod studenata koji su loše ocijenili hrvatskog lektora. Ipak, ta se razlika nije pokazala statistički značajnom pa se može zaključiti kako nije bilo značajnog pada motivacije za učenjem nizozemskog kod studenata koji su loše ocijenili hrvatskog lektora.

4. Rasprava

Rezultati ovog istraživanja dokazali su postojanje straha od jezika kod studenata nederlandistike. Točnije, dokazano je da je većina studenata pokazala srednju razinu straha od jezika ($M= 80.5$ u slučaju hrvatskog i $M= 79.7$ u slučaju stranog lektora). Ta aritmetička sredina slaže se s aritmetičkim sredinama dobivenim u sličnim istraživanjima (Tóth, 2009, $M=84,6$; Mardešić i Stanković, 2013, $M=91,9$). Podjela na grupe s obzirom na FLCAS upitnik smjestila je otprilike jednak broj ispitanika u kategoriju niske i srednje razine straha od jezika.

Rezultati FLCAS upitnika ukazuju na to da sudionici ne predstavljaju homogenu skupinu iz razloga što je minimalni rezultat u kategoriji niskog straha, a maksimalni u kategoriji visokog straha, što znači da je bilo različitih sudionika, i onih s niskom i onih s visokom razinom straha. Osim osobnih crta ličnosti, utjecaj na nehomogenost ove skupine mogli su imati svi faktori koji se ovdje istražuju.

Kada se promatraju čestice na kojima su ispitanici pokazali najveći strah, zaključujemo da se većina studenata ne bi osjećala ugodnije u društvu izvornih govornika te da često misle da drugi u grupi znaju jezik bolje od njih. Na satovima hrvatskog lektora sudionici često razmišljaju o stvarima koje nemaju veze s jezičnim vježbama, a većina ih se ne osjeća potpuno sigurnim govoriti na satovima stranog lektora. S obzirom na to da se u ovom istraživanju pokazalo kako negativni perfekcionizam prisutan kod sudionika utječe na strah od jezika, ovi podaci ne čude jer je nerazmjer između vlastitih očekivanja i realne situacije jedna od odlika perfekcionizma. Osobe sklone negativnom perfekcionizmu ne gledaju realno na svoju razinu znanja jezika te se kao jasna posljedica javlja uvjerenje kako drugi u grupi znaju jezik bolje od njih. Većina studenata se dakle ne osjeća ugodnije u društvu izvornih govornika te se ne osjeća potpuno sigurnim govoriti na satovima stranog lektora. Iznenaduje da je bez obzira na ove podatke hipoteza 1 (koja govori o tome da je strah veći kod stranog lektora) ostala nedokazana. Zaključak je kako se ne može generalizirati jer na strah sudionika utječe širok spektar varijabli i faktora.

U oba se slučaja ne boje zaostajanja zbog prebrzog prolaženja gradiva te se ne boje zbunjenosti dok uče za test. Najmanje se boje da njihovi lektori čekaju da pogriješe kako bi ih ispravili. Po ovim odgovorima čini se da je studentima jasno što se od njih očekuje na ispitima te se ne boje pogreške. Kao što je već navedeno, strah se često pojavljuje u interakciji učenika i nastavnika, pogotovo ako nastavnik ispravlja na neugodan način učenikove pogreške te ako

učenik ne zna što očekivati na ispitu. Nizak strah koji su sudionici pokazali na ovim česticama može biti razlog da samo sedam ispitanika pokazuje visoki strah od jezika.

Prva hipoteza glasila je kako je *strah na satovima stranog lektora viši nego na satovima hrvatskog lektora* (H1). U literaturi se ne može pronaći mnogo istraživanja koja bi usporedila razliku straha od jezika kod domaćeg ili stranog lektora. Jedno od njih je istraživanje straha koji učenici osjećaju pri usmenom ispitivanju. Nizozemske istraživačice Van Loo i Van de Koot (2014) pretpostavile su također da će učenici osjećati veći strah kod nastavnika koji je izvorni govornik pa se stoga ne može poistovjetiti s pogreškama koji oni čine na stranom jeziku na jednaki način kao što ih može razumjeti nastavnik kojemu je materinji jezik jednak učenikovom. One su međutim otkrile da njihovim ispitanicima nije bitno podrijetlo nastavnika, odnosno da im pri usmenom ispitu ne smeta ako je nastavnik izvorni govornik. Isti se zaključak može izvući i iz rezultata ovog istraživanja gdje su studenti svoj strah od jezika procjenjivali podjednako visokim na satovima hrvatskog i satovima stranog lektora. Čini se da veću ulogu igra nastavnikova osobnost i način predavanja nego podrijetlo nastavnika i njegov materinji jezik. U ovom su istraživanju strani lektori dobili jako visoke ocjene te postoji mogućnost da je njihova pristupačnost i kvaliteta izvođenja nastave utjecala na smanjivanje straha od jezika koji bi u početku bio prisutan zbog eventualnih kulturoloških i jezičnih prepreka. U nekim je istraživanjima dokazano i da boravak s izvornim govornicima smanjuje strah od jezika (Desrochers i Gardner, 1981, prema Mihaljević Djigunović, 2002: 16) te i to može biti razlog izjednačavanja razina straha kod hrvatskog i kod stranog lektora. Također, iako strani lektor savršeno poznaje jezik i puno je kritičniji u ispravljanju grešaka jer "čuje" i najmanju grešku, ta širina mu daje i veće razumijevanje te manje očekivanja od studenata jer zna da oni tek uče jezik te da su pogreške neizbježne. To razumijevanje može utjecati na smanjivanje razine straha od jezika kod stranog lektora. Hrvatski lektor s druge strane može pomoći s činjenicom da razumije na koji se način "uči" strani jezik jer je i sam prošao isti put (i gleda na jezik kroz jednaka pravila), ali je upravo zbog toga svjesniji koje su greške dopuštene, a koje s duge strane nisu te možda neće biti jednako tolerantan kao strani lektor pa i to može povećati razinu straha od jezika kod hrvatskog lektora.

Druga hipoteza koja je tvrdila kako *studentice pokazuju viši stupanj straha od jezika od studenata* (H2) nije potvrđena jer nije bilo statistički značajne razlike u rezultatima studenata i studentica u strahu od jezika ni na satovima hrvatskog ni na satovima stranog lektora. Ovi rezultati razlikuju se od rezultata dobivenih nekim drugim istraživanjima, primjerice istraživanja Campbell i Shaw (1994). Mogući razlog za to može biti nejednak

omjer u uzorku kojeg je sačinjavalo 11 studenata i 29 studentica. Navedeni nejednaki omjer u broju studenata i studentica nizozemskog jezika zanimljiv je kao takav. Buduća istraživanja koja bi ispravila nejednakost u uzorku mogla bi doprinijeti boljem razumijevanju mogućih razlika u stupnjevima straha od jezika uvjetovanih spolom sudionika. Ipak, ako se uspoređuju aritmetičke sredine straha od jezika kod studenata ($M = 73.2$ kod hrvatskog lektora, $M = 70.0$ kod stranog lektora) i kod studentica ($M = 83.3$ kod hrvatskog lektora, $M = 83.3$ kod stranog lektora) može se zaključiti da su ispitanice po FLCAS skali pokazale u prosjeku srednji strah od jezika, dok su ispitanici izrazili niski strah od jezika.

Iako su studenti preddiplomskog studija i studenti diplomskog studija/diplomirani svoj strah od jezika na satovima stranog lektora procjenjivali podjednako visokim te time nisu potvrdili treću hipotezu (H3), rezultati za istu usporedbu u slučaju satova hrvatskog lektora daleko su drugačiji. Studenti koji su na diplomskom studiju/diplomirani svoj su strah od jezika na satovima hrvatskog lektora procijenili značajno višim od studenata preddiplomskog studija. Ovaj rezultat ne samo da ne potvrđuje treću hipotezu nego dokazuje upravo suprotno od očekivanog rezultata. U literaturi se mogu pronaći slični ishodi istraživanja koji su također začudili istraživače. Deawele (2007: 934) tvrdi da se strah od jezika povezuje s jezicima za koje ispitanik smatra da mora znati dobro te osjeća sram što ih ne govori bolje. Kao primjer navodi sudionicu svog istraživanja, Christine, Belgijanku kojoj je materinji jezik francuski i koja pokazuje visoku razinu straha od nizozemskog jezika jer smatra da se od svih Belgijanaca očekuje vrlo dobro vladanje nizozemskim jezikom te osjeća krivnju što u njenom slučaju nije tako. Slično navodi i Toth (2009: 241) koja tvrdi kako s porastom iskustva i razine jezične kompetencije, rastu i očekivanja učenika kao govornika jezika te iskusni govornici osjećaju više razine straha od jezika nego što bi se dalo očekivati zbog razine njihove jezične kompetencije. Rodriguez (1995) i Horwitz (1996) navode čak da strah od jezika može biti prisutan ne samo kod učenika stranog jezika, već i kod profesora od kojih se očekuje skoro pa savršeno znanje jezika (Rodriguez, 1995, Horwitz, 1996; sve prema Toth, 2009: 226). Visoka očekivanja od nas samih i od okoline vraćaju nas na temu perfekcionizma. Budući da se u ovom istraživanju pokazalo kako je sklonost negativnom perfekcionizmu povezana s visokim razinama straha od jezika, moguće je da je ona uzrokovala visoki strah i kod studenata diplomskog studija (za koje se očekivalo da će imati manji strah od jezika od studenata preddiplomskog studija). Baran- Łucarz (2013) pretpostavlja da su u ranim fazama učenja studenti manje skloni vjerovati u svoju savršenu kompetenciju te se nepodudarnost između njihovih očekivanja i stvarnosti događa rjeđe. S vremenom, intenzivirana samokritičnost i strah od pogrešaka rastu dok je savršena kompetencija rijetko moguća što

može voditi povećanju osjećaja straha (Baran- Łucarz, 2013: 117). Iako su u ovom slučaju studenti diplomskog studija pokazali statistički značajno više razine straha od jezika samo na satovima hrvatskog lektora, ako se promatraju aritmetičke sredine kod studenata preddiplomskog studija ($M = 73.6$ kod hrvatskog lektora, $M = 73.0$ kod stranog lektora) i kod studenata diplomskog studija ($M = 88.2$ kod hrvatskog lektora, $M = 87.0$ kod stranog lektora) može se zaključiti da su studenti preddiplomskog studija po FLCAS skali pokazali u prosjeku niski strah od jezika, dok su ispitanici diplomskog studija izrazili srednji strah od jezika. Valjalo bi ipak dalje istražiti zašto su studenti diplomskog studija pokazali puno veći strah od jezika kod hrvatskog lektora nego studenti preddiplomskog studija. S obzirom da hipoteza 1 nije dokazana (nije bilo statistički značajne razlike u strahu kod stranog i kod hrvatskog lektora) postavlja se pitanje jesu li mogući razlozi za ovakve rezultate povezani sa zadovoljstvom pojedinim nastavnikom i samom kvalitetom nastave. Ove su dvije skupine studenata imale različite nastavnike i u slučaju hrvatskog i u slučaju stranog lektora te postoji mogućnost da je to utjecalo na njihove rezultate. Zadovoljstvo nastavnikom i kvalitetom nastave dalje će se dalje obraditi u hipotezama koje slijede. Za postotke ispitanika s određenom razinom straha od jezika može se pogledati tablica 11.

Strah od jezika	Hrvatski lektor		Strani lektor	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
<i>Preddiplomski studij</i>				
Nizak strah	13	61.9	14	66.7
Srednji strah	7	33.3	6	28.6
Visok strah	1	4.8	1	4.8
<i>Diplomski studij/ Diplomirao/la sam</i>				
Nizak strah	6	31.6	7	36.8
Srednji strah	12	63.2	8	42.1
Visok strah	1	5.3	4	21.1

Tablica 11: Broj i postotak studenata s niskim/srednjim/visokim strahom od jezika na preddiplomskom i diplomskom studiju

Hipoteze broj četiri i pet istraživale su povezanost straha od jezika i doticaja koji studenti imaju s nizozemskim jezikom. Za razliku od istraživanja koje su proveli Piechurska-Kuciel (2008) i Puškar (2010), a prema kojima je dobiveno da duljina boravka u zemlji u kojoj se govori strani jezik utječe na smanjivanje straha od stranog jezika, ovo istraživanje to nije uspjelo dokazati. Četvrta hipoteza koja je istraživala povezanost između straha od jezika i duljine boravka na nizozemskom govornom području (H4) nije potvrđena jer su svi studenti

svoj strah od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora procjenjivali podjednako visokim, bez obzira na duljinu boravka na nizozemskom govornom području. Kao što je navedeno u deskriptivnim podacima, omjer studenata koji su boravili neko dulje vrijeme na nizozemskom govornom području i onih koji nisu boravili ili su boravili kratko vrijeme je 50:50. Od onih koji jesu boravili dulje vrijeme, većina ih je boravila u razdoblju od par tjedana do mjesec dana što može biti razlog za ovakve rezultate. Razdoblje od par tjedana do mjesec dana je i dalje relativno kratko razdoblje te studenti možda nisu uspjeli u tako kratkom periodu steći sigurnost u jezik koja bi im možda smanjila razinu straha. Postoji još nekoliko okolnih faktora koji su mogli utjecati na proizašle rezultate. Ljetne škole nizozemskog jezika koje se održavaju u Nizozemskoj i Belgiji traju upravo tri tjedna a postoje i regionalne škole koje traju 10 dana. Moguće je da je dio studenata koji su pohađali ljetne škole zbog niza drugih faktora zadržao slične razine straha kao i studenti koji nisu imali tu priliku. Neki studenti pohađali su ljetne škole na početnim godinama studija te je strah od jezika možda bio povezan i s činjenicom da su bili svjesni svoje razine jezika te su se bojali nove okoline (drugih studenata nederlandistike i drugih profesora i načina rada s kojima se nikad nisu susreli). Daljnja istraživanja mogla bi posebno odvojiti kategoriju ljetnih škola zbog svoje specifičnosti te bi dulji boravci koji se ne odnose na ljetne škole u tom slučaju mogli vjernije pokazati odnos straha od jezika i duljine boravka u zemlji gdje se govori strani jezik.

Niti peta hipoteza koja je istraživala povezanost između straha od jezika i doticaja koji ispitanici imaju s nizozemskim jezikom u svoje slobodno vrijeme (H5) nije dokazana. Mogući razlog je u tome što je većina ispitanika na Likertovoj skali označila vrijednosti 2 i 3 što znači da je doticaj s nizozemskim u slobodno vrijeme od strane ovih ispitanika bliži definiciji *gotovo nikad* nego *često*. Nizozemski jezik nije jako zastupljen u hrvatskim medijima i svakodnevnom životu kao neki trenutno "popularniji" jezici, primjerice španjolski ili turski. Doticaj s jezikom je prema tome u potpunosti odgovornost samog pojedinca te rezultat njegove motiviranosti da istražuje jezik i u slobodno vrijeme. Neki se mogući razlozi za (ne)motiviranost studenata mogu pronaći u raspravi o rezultatima hipoteze 11.

Iako nije bilo značajne statističke razlike između studenata u razini straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora s obzirom na njihovu razinu znanja njemačkog jezika (H6), iz tablice 9 može se vidjeti da su u prosjeku niski strah iskusili ispitanici s razinom straha B1/B2, a srednji strah ispitanici s razinom straha A1/A2. Navedeni rezultat ipak upućuje da je u prosjeku strah manji kod sudionika s većom razinom znanja njemačkog jezika, osim u slučaju razine straha sudionika koji njemački govore na C1/C2 razini. Tu se ističe razlika u aritmetičkim sredinama straha od jezika kod studenata koji su svoju razinu

njemačkog jezika procijenili s C1/C2. Naime, razina njihova straha kod hrvatskog lektora ($M = 80.3$) spada pod srednju razinu straha, dok njihova razina straha kod stranog lektora ($M = 74.4$) spada pod nisku razinu straha. Iz toga se može zaključiti da je razina straha ipak manja kod sudionika s boljim znanjem njemačkog jezika, osim u slučaju C1/C2 govornika. Kod njih je strah nizak, ali samo na satovima stranog lektora jer u prosjeku im je razina straha na satovima hrvatskog lektora srednja. Oni dakle osjećaju manji strah kod stranog, nego kod hrvatskog lektora. Razlika u prosječnoj razini straha kod C1/ C2 govornika mogla bi biti predmet nekog daljnjeg istraživanja.

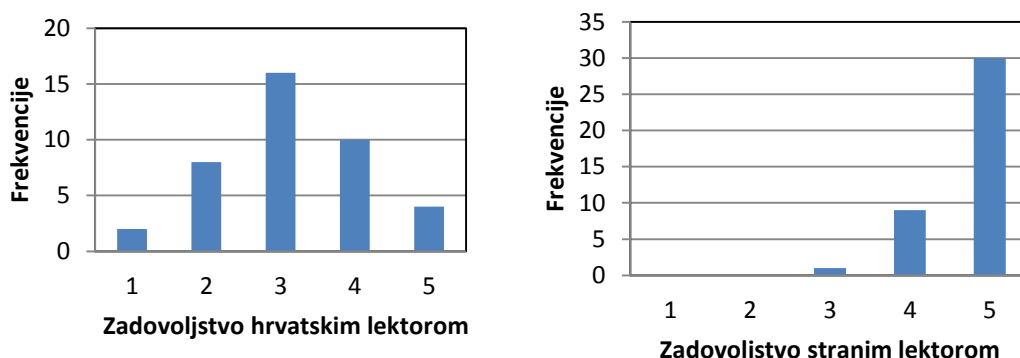
Hipoteza broj sedam i hipoteza broj osam bavile su se povezanošću samoprocjene znanja nizozemskog jezika i prosječne ocjene iz kolegija jezičnih vježbi sa strahom od nizozemskog jezika. Nasuprot očekivanom, povezanost samoprocjene znanja nizozemskog jezika i straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike u ovom istraživanju nije dokazana (H7). Nadalje, za razliku od drugih sličnih istraživanja gdje je dokazana povezanost između ocjene i stupnja straha od jezika (Mihaljević Djigunović, 2000; Onwuegbuzie i suradnici, 2001), a posebice povezanost ocjene iz kolegija *Jezične vježbe* i stupnja straha od jezika (Puškar, 2010; Mardešić, Svilarić, Klak, 2015), ona u ovom istraživanju nije dokazana (H8). Procjena razine straha na satovima hrvatskog lektora i stranog lektora kod studenata nederlandistike nije bila povezana s njihovom prosječnom ocjenom iz jezičnih vježbi. Mogući razlog za nedokazivost H7 i H8 može biti manji broj ispitanika koji su i samoprocjenu i prosječnu ocjenu iz kolegija *Jezične vježbe* većinom ocijenili s 3 i 4 na Likertovoj skali te se zbog toga nisu mogle vidjeti fine razlike. Veći broj sudionika s heterogenim ocjenama mogao bi pokazati drugačije rezultate.

Iako se sklonost pozitivnom perfekcionizmu nije pokazala povezanom sa strahom od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora, sklonost negativnom perfekcionizmu pokazala se statistički značajno povezanom sa strahom od jezika. Studenti nederlandistike koji su pokazali veću sklonost negativnom perfekcionizmu izrazili su i veći strah od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora te su tako potvrđeni navodi iz drugih istraživanja koja su ukazivala na važnost utjecaja perfekcionizma na strah od jezika (Gregersen i Horwitz, 2002, prema Baran- Łucarz, 2013). Prednost ovog istraživanja jest da je korištenjem PNSP skale omogućeno razlikovanje dviju dimenzija perfekcionizma te je možda upravo zahvaljujući tome dokazana povezanost negativnog perfekcionizma i straha od jezika.

4.1. Doprinosi kvalitativnog djela istraživanja

Iako povezanost između procjene kvalitete satova jezičnih vježbi i lektora te straha od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike nije dokazana, za dublje razumijevanje problematike ove hipoteze služe nam deskriptivni podaci varijabli ocjena hrvatskog i stranog lektora te kvalitete satova jezičnih vježbi i odgovori na kvalitativna pitanja.

Što se ocjenjivanja hrvatskog i stranog lektora tiče, vrijedi pogledati dva sljedeća grafikona:

Grafikon 7: Distribucija rezultata na varijabli zadovoljstva hrvatskim i stranim lektorom kod studenata nederlandistike (N = 40)

Iz priloženog je vidljivo kako su ispitanici stranog lektora ocijenili vidno boljom ocjenom nego hrvatskog lektora. To još više ističe činjenicu da bez obzira na to koliko studenti loše/dobro ocijenili određenog lektora, njihov stav prema lektoru nema nikakve značajnije povezanosti s njihovom razinom straha od jezika. Ipak, u kvalitativnom djelu istraživanja troje je studenata spomenulo strah od jezika i to kad ih se pitalo o iskustvima sa stranim lektorom. Iako su im ta iskustva pozitivna, ipak ih je nešto navelo da osvijeste strah od jezika na satovima stranog lektora. Koji je razlog tomu moglo bi se istražiti u daljnjem istraživanju koje bi se fokusiralo isključivo na istraživanje te povezanosti.

Iz kvalitativnog djela ispitivanja mogao se također vidjeti stav ispitanika prema hrvatskom i stranom lektoru što uvelike pomaže da se stvori šira slika.

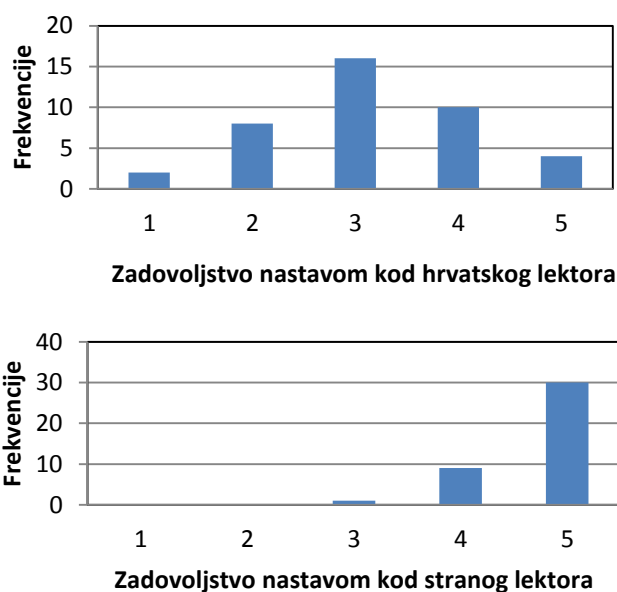
Kao odgovor na pitanje kakva su iskustva ispitanici imali sa stranim lektorom, smatraju li ga kompetentnim te kako su i u kojoj mjeri ta iskustva utjecala na njihov uspjeh u studiju, dobiveni su većinom izuzetno pozitivni komentari. I studenti preddiplomskog studija i studenti diplomskog studija svoje su strane lektore opisali kao iznimno pozitivne, kompetentne, pristupačne i vedre osobe sa zaraznim entuzijazmom. Što se kritika tiče,

studenti su navodili da im je nedostajalo prakse u konverzaciji, da su nedovoljno vježbali teže stvari (primjerice složena glagolske oblike) te prečesta ponavljanja starog gradiva. Ipak, svi su studenti navodili kako su lektori pozitivno utjecali ne samo na njihovu motivaciju i uspjeh u studiju, već i na njihov daljnji život. Sudionik pod brojem osam navodi: "Strana lektorica je najbolja profesorica koju sam imala u svom sveukupnom školovanju do sada." (student preddiplomskog studija). Sudionik broj 20 navodi: "Divna je u interakciji s drugima i stalno voljna objasniti sve što je potrebno. Dala nam je sve što je potrebno znati, a i mnogo više." (student preddiplomskog studija). Sudionik pod brojem četiri se i sam dotiče teme straha od jezika: "Iako sam uvijek bila pomalo nervozna na satovima jezičnih vježbi, uz posljednjeg stranog lektora je taj strah pomalo iščezavao." (studentica diplomskog studija). Sudionik broj 13 također spominje strah: "Nadam se da zbog svog straha, koji se pogoršao u četvrtom semestru [...] nisam odavala osjećaj nezainteresiranosti." (studentica preddiplomskog studija).

Kao odgovor na pitanje kakva su iskustva ispitanici imali s hrvatskim lektorom, smatraju li ga kompetentnim te kako su i u kojoj mjeri ta iskustva utjecala na njihov uspjeh u studiju dobiveni su drugačiji komentari. S obzirom da su se ti komentari razlikovali ovisno o grupi studija (preddiplomski/diplomski) komentari su podijeljeni u dvije grupe. Studenti preddiplomskog studija svoju hrvatsku lektoricu u većini slučajeva smatraju kompetentnom, kvalitetnom i korektnom. Kritike su se većinom odnosile na tempo nastave (za koji su tražili da bude brži), manjak iskustva (ali i svjesnost lektorice koju nije sram priznati grešku), metodologiju nastave (za koju bi htjeli da bude dinamičnija), težinu zadataka (smatraju da su zadaci preteški za njihovu razinu znanja jezika), strogoću (htjeli bi veću strogoću pri rokovima za predaju zadaća). Studenti su u svojim odgovorima uzeli u obzir iskustvo lektorice te na pozitivan i konstruktivan način dali kritike s komentarima u kojima vjeruju da će lektorica s vremenom biti sve bolja. Što se utjecaja na njihov studij tiče, dio studenata rekao je da su iskustva s hrvatskom lektoricom pozitivno djelovala na njihov studij. Sudionik broj 31 primjerice navodi: "Smatram da je zadržavanje svijesti o drugome jeziku kao stranom imalo svoje prednosti pri boljem upoznavanju s gramatičkim pravilima jezika. Razmišljala sam više o nizozemskom jeziku kao jezičnom sustavu, što je pomoglo pri formaliziranju gradiva koje smo dotad bili prikupili kroz raznovrstan pristup stranog lektora." Dio studenata se s tvrdnjom kako su iskustva s hrvatskom lektoricom pozitivno utjecala na njihov studij samo djelomično složio naglašavajući ipak da je iskustvo sa stranom lektoricom bilo presudno. Studenti diplomskog studija za svoju hrvatsku lektoricu u većini slučajeva smatraju da nije bila dovoljno kompetentna za držanje nastave studentima diplomskog studija, da je bila nezainteresirana za ideje studenata, da je nastava bila dosadna i suhoparna, atmosfera loša, da

je lektorica kasnila te je to sve u velikoj mjeri utjecalo na njihovu motivaciju i želju za učenjem nizozemskog jezika. Većinom su navodili kako iskustva s hrvatskom lektoricom nisu ni u kakvoj mjeri utjecala na uspjeh u studiju, ali su negativno utjecala na njihovu zainteresiranost prema studiju. Sudionik broj 39 navodi: "[...]Stekao sam dojam da za nju nije posao predavača, već više samostalni rad. Pogotovo je ta činjenica bila uzrok nezainteresiranosti za sam kolegij i stvaranje prave antipatije prema sudjelovanju na nastavi [...]Znalo mi se čak činiti da nazadujem u svom znanju nizozemskog jezika."

Sljedeći grafikoni prikazuju zadovoljstvo kvalitetom nastave:

Grafikon 8: Distribucija rezultata na varijabli zadovoljstva kvalitetom nastave kod hrvatskog i stranog lektora kod studenata nederlandistike (N = 40)

Kao i kod ocjena samog lektora, ocjene kvalitete nastave kod pojedinih lektora vrlo su slične, odnosno vidno su bolje kod stranog lektora. Stav sudionika prema kvaliteti nastave jezičnih vježbi također nema nikakve značajnije povezanosti s njihovom razinom straha od jezika. Na kvalitativna pitanja o primjedbama na kvalitetu nastave jezičnih vježbi kod stranog lektora sudionici su većinom odgovarali da nemaju primjedbi te su čak i navodili kako bi htjeli imati više sati jezičnih vježbi jer bi od toga puno više profitirali. Navodili su savjete kako bi kvaliteta mogla biti još bolja, npr. brže prolaženje gradiva, teže gradivo, više zadaća te uključivanje medija u nastavni plan (gledanje filmova, videa, čitanje portala). Na kvalitativna pitanja o primjedbama na kvalitetu nastave jezičnih vježbi kod hrvatskog lektora studenti su imali više primjedbi. Studenti preddiplomskog studija za poboljšanje kvalitete jezičnih vježbi

kod hrvatskog lektora nude više iskustva i pripreme, bolje strukturiranje nastave te dinamičniji i raznovrsniji program. Studenti diplomskog studija su dali dosta kritika na nastavu kod svog hrvatskog lektora. Navodili su da bi im bilo draže da se stavlja veći naglasak na razvoj njihovih jezičnih kompetencija, da je lektor imao više sluha za njihove probleme, da je bio spreman prihvatiti pogrešku te da se monotonost nastave pokuša razbiti projektima. Iz ovih je odgovora vidljivo da je kvaliteta nastave kod hrvatskog lektora utjecala ne samo na stav studenata prema tom određenom lektoru, već i na njihovo uvjerenje o sposobnostima hrvatskih lektora da predaju studentima koji studiraju jezike općenito. Sudionik broj 40 navodi: "Glavni problem je nedostatak izvornog govornika. Za mene studij tako gubi smisao i osjećam se kao na nekom sporednom tečaju. Ne bih zapošljavala hrvatske lektore." Iako se pokazalo da stav prema nastavniku i kvaliteti nastave nije utjecao značajnije na strah od jezika, iz kvalitativnih odgovora je jasno da je itekako utjecao na motivaciju studenata za učenje i studiranje nizozemskog jezika. Studenti nederlandistike pokazali su zainteresiranost i želju da se s lektoricama razgovara te vjerujem da bi svojom analitičnošću, objektivnošću i konstruktivnim savjetima zajedno s lektoricama mogli osvijestiti slabe točke te doći do zajedničkih rješenja kako da se poboljša kvaliteta nastave jezičnih vježbi.

Studenti su u kvalitativnom djelu istraživanja trebali navesti i najveće prednosti hrvatskog i stranog lektora koje se očituju na satovima jezičnih vježbi. Kao najveće prednosti hrvatskog lektora naveli su: nedostatak jezične barijere, pomoć u doslovnom prijevodu i razumijevanju vokabulara, direktna usporedba gramatike i pravila između hrvatskog i nizozemskog jezika te iskustvo učenja jezika na isti način (bolje razumijevanje poteškoća s kojima se studenti suočavaju što omogućava dodatnu razinu suosjećanja u cjelokupnom iskustvu). Kao najveće prednosti stranog lektora naveli su: nepogrešivost, autohtonost i autentičnost u jeziku, slušanje naglaska i izgovora, širi vokabular, precizni uvid u jezik, "uranjanje" u jezik svakodnevnom izloženošću i interakcijom s izvornim govornikom, rad na konverzaciji te bolje shvaćanje jezika i kulture. Sudeći po odgovorima studenata, najbolja je kombinacija jednog i drugog lektora. Sudionik pod brojem četiri navodi: "Mislim da se na višoj razini studija treba ozbiljnije raditi na sitnim finesama u govoru koje bi možda domaćem lektoru zvučale dovoljno dobro, ali koje bi strani lektor ipak ispravio s nekom boljom varijantom. Prednost domaćeg lektora vidim više na preddiplomskoj razini gdje je možda studentima lakše shvatiti neke stvari ako ih se uspoređi s hrvatskim jezikom. [...]Na višim je godinama domaći lektor možda manje potreban iako bi bio idealan u kombinaciji sa stranim lektorom s kojim bi onda predavanja podijelio na pisanje/gramatiku (domaći lektor) i čitanje/govor (strani lektor)"

Na pitanje smatraju li da nastava jezičnih vježbi može biti potpuna bez stranog lektora većina je ispitanika (92,5%) odgovorilo s NE, a svoje su odgovore u nastavku dalje obrazložili. Ispitanici koji su dali odgovor DA objasnili su kako ne vide apsolutnu nužnost stranog lektora te da bi hrvatski lektor u tom slučaju morao imati širok spektar znanja o jeziku i višegodišnje iskustvo. Naveli su da je po njihovom mišljenju ipak i strani lektor poželjan. Drugi ispitanici navodili su da je nužno imati stranog lektora zbog već prije navedenih prednosti. Većina ih tvrdi kako ne mogu zamisliti efikasno učenje stranog jezika bez izravnog dodira s izvornim govornikom i izravnom vezom s kulturom. Objasnjavaju kako je strani lektor aktualni prenositelj zbivanja u Nizozemskoj/Belgiji i da nitko neke stvari ne može bolje dočarati od stranog lektora. Sudionik broj 35 čak navodi kako ne bi upisivao studij da je znao da će imati hrvatskog lektora: "Uvjerena sam da moja kompetencija ponajprije dolazi iz "upijanja" stranog jezika. Zbog toga mi je iznimno važno imati stranog lektora. Na taj način bolje znam na čemu sam i imam čemu težiti jer je ispred mene pravi primjer izvornog govornika. Volim čuti melodiju jezika i da sam znala da će mi predavati hrvatski lektori ne bih upisivala studij."

Razni statistički postupci kojima bi se dokazala povezanost motivacije sa strahom od jezika, lošom ocjenom lektora ili godinom studija nisu pokazali statistički važne rezultate, ali se u rezultatima ipak vidi blagi pad motivacije kod studenata netherlandistike. U razumijevanju faktora koji su utjecali na motivaciju studenata netherlandistike pomažu odgovori na kvalitativna pitanja. Kao demotivirajuće čimbenike studenti su navodili: nemotivirane lektore, neorganiziranost katedre, nedostatak sredstava i nastavnog osoblja, obeshrabrujuće malen broj kolegija na diplomskom dijelu programa, nedostatak prilagodbe satova multimediji i aktualnim primjerima iz života i kulture, prelagani program izbornih kolegija te nedostatak perspektive po završetku studija. Kao čimbenike koji su ih motivirali kroz studij većina je navela sljedeće: pohađanje ljetnih škola, razmjene, čitanje književnosti, razgovor s izvornim govornicima, predavanja gostujućih predavača iz Nizozemske i Belgije, zanimljivi kolegiji, otvorenost stranih lektora, odlična organizacija nastave, briga profesora za studente, podrška kolega te upoznavanje nizozemske kulture. Sudionik broj 30 navodi: "Sam odnos među studentima bio je odličan. Poprilično smo se povezali i bili smo jedna mala obitelj te jedni drugima podrška. Svaka čast većini profesora na brizi za svakog pojedinog studenta, da nije bilo njih ne znam kako bi tekao moj studij."

Kao i uvijek kada se promatra motivacija, vidi se da ona varira od osobe do osobe te veliku ulogu ima i sama intrinzična motivacija koju osoba posjeduje. Svakako treba uzeti u obzir subjektivnost sudionika, ali korisno je znati koji su vanjski faktori utjecali na studenta.

5. Zaključak

Iz istraživanja je vidljivo kako strah od jezika ne zaobilazi čak ni studente jezika koji jezik uče dulje vrijeme i iz profesionalnih razloga. S obzirom na to da je ovo istraživanje prvo istraživanje koje je ispitalo strah od jezika kod studenata nizozemskog jezika istovremeno na satovima hrvatskog i stranog lektora, ono daje uvid u do sada neistražena područja i činjenice.

Ukratko, istraživanje je potvrdilo dvije hipoteze sa statistički značajnim podacima. Dokazano je kako studenti koji su na diplomskom studiju/diplomirani osjećaju značajno viši strah od jezika na satovima hrvatskog lektora od studenata preddiplomskog studija. Također je dokazano kako studenti nederlandistike koji su pokazali veću sklonost negativnom perfekcionizmu osjećaju značajno viši strah od jezika na satovima hrvatskog i stranog lektora.

Istraživanje nije dokazalo nikakvu povezanost straha od jezika s vremenom boravka u zemljama nizozemskog govornog područja, doticajem s jezikom u slobodno vrijeme, samoprocjenom znanja nizozemskog jezika, uspjehom na jezičnim vježbama, zadovoljstvom lektorom i kvalitetom nastave jezičnih vježbi te motivacijom.

Ostale hipoteze, iako nisu statistički dokazane, djelomice su dokazane te su idealna polazišna točka za daljnja istraživanja koja bi se bavila obrađenom tematikom. Gledajući aritmetičke sredine, zaključeno je kako su ispitanice pokazale u prosjeku srednji strah od jezika, dok su ispitanici izrazili niski strah od jezika. Također je zaključeno da je razina straha ipak manja kod sudionika s boljim znanjem njemačkog jezika, s izuzetkom u slučaju C1/C2 govornika. Govornici s razinom C1/C2 njemačkog jezika osjećaju manji strah kod stranog nego kod hrvatskog lektora.

Bitan doprinos istraživanju dali su odgovori na kvalitativna pitanja iz kojih se dalo iščitati da je studentima pala motivacija zbog nezadovoljstva lektorom i kvalitetom nastave jezičnih vježbi. Iako to nije statistički značajno dokazano, ipak postoji blagi pad motivacije kod studenata nederlandistike te isto tako blagi pad kod studenata koji loše ocjenjuju lektora.

Prva i glavna hipoteza koja je nastojala istražiti je li strah od jezika viši kod stranog lektora nije dokazana, iako su prikupljeni brojni podaci koji mogu biti osnova za daljnja istraživanja složenog fenomena straha od jezika na koji dokazano utječe širok spektar varijabli i faktora.

5. Popis literature

Baran- Łucarz, M. (2013). Perfectionism and Language Anxiety. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 3501: 107-120.

Dewaele, J. M. (2007). The effect of multilingualism and sociobiographical and situational factors on communicative anxiety and foreign language anxiety of mature language learners. *International Journal of Bilingualism* 11/4: 391-409.

Greblo, Z. (2012). Što se skriva iza pojma "perfekcionizam"? Povijest proučavanja i pregled različitih konceptualizacija perfekcionizma. *Psihologijske teme* 21/1: 195-212.

Gisbergen, M. van (2011). *Je n'ose pas: spreekangst bij Frans*. Diplomski rad. Sveučilište u Tilburgu.

Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70/2: 125- 132.

Khodadady, E., Khajavy, G. H. (2012). Exploring the Role of Anxiety and Motivation in Foreign Language Achievement: A Structural Equation Modeling Approach. *Porta Linguarum*, 20: 269- 286.

Kitano, K. (2001). Anxiety in the college Japanese language classroom. *The Modern Language Journal*, 85/4: 549-566.

Kolić-Vehovec, S., Rončević, B. (2002). Perfekcionizam, ispitna anksioznost i akademsko poimanje darovitih gimnazijalaca. *Društvena istraživanja Zagreb*, 12/5: 679-702.

Koot, L. van de, Loo, J. van (2014). *Spreekangst bij gespreksvaardigheidstoetsing*. Diplomski rad. Sveučilište u Utrechtu.

Lauri Korajlija, A. (2004). *Povezanost perfekcionizma i atribucijskog stila s depresivnošću i anksioznošću*. Magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu.

MacIntyre, P. D., Gardner, R. C. (1991). Investigating language class anxiety using the focused essay technique. *The Modern Language Journal*, 75 /3: 296-304.

MacIntyre, P.D., Gardner, R.C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44: 283-305.

MacIntyre, P. D. (1999). Language Anxiety: A Review of the Research for Language Teachers. U: Young, D. J. (ur). *Affect in Foreign Language and Second Language Learning. A Practical Guide to Creating a Low- anxiety Classroom Atmosphere*. Boston: McGraw- Hill. 24-45.

Marchand, G., Skinner, E. (2007). A motivational dynamics of children`s academic help seeking and concealment. *Journal of Educational Psychology*, 99: 65-82.

- Mardešić, S., Stanković, S. (2013). A comparative study of foreign language anxiety among students majoring in French, Italian and Spanish. U: Dombi, J., Horvath, J. Nikolov, M. (ur). *UZRT 2013 Empirical Studies in English Applied Linguistics*. Pécs: Lingua Franca Csoport. 68-79.
- Mardešić, S., Svilarić, A., Klak, H. (2015). Višejezičnost i strah od stranog jezika. U: *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja; Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa HDPL-a, Zagreb, 2014*. 235-246.
- Mihaljević Djigunović, J. (2000). Uloga straha od jezika u učenju stranog jezika. *Strani jezici, 29/1-2*: 9-13.
- Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Mihaljević Djigunović, J., Andracka, I., Brajković, M., Cergol, K., Dombaj, K., Kacun, J., ... Sviben, J. (2004). Foreign language anxiety of Croatian EFL learners: Construction of an anxiety scale. U: D. Kučanda, M. Brdar, B. Benić (ur). *Studies to Honour Professor Elvira Petrović on the Occasion of her Seventieth Birthday*. Osijek: Filozofski Fakultet. 115-126.
- Mihaljević Djigunović, J., Opačić, N., Kraš, T. (2005). Čega se više bojimo: materinskoga ili stranog jezika? U: D. Stolac, N. Ivanetić, B. Pritchard (ur.). *Jezik u društvenoj interakciji*. Zagreb-Rijeka: Hrvatsko društvo za primjenjenu lingvistiku. 303-317
- Mihaljević Djigunović, J. (2007). Afektivni profil, aspiracije i zadovoljstvo nastavom engleskoga jezika kod hrvatskih učenika. *Metodika, 8/14*: 104-114.
- Mihaljević Djigunović, J., Legac, V. (2008). Foreign language anxiety and listening comprehension of monolingual and bilingual EFL learners. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 53*: 327-347.
- Mihaljević Djigunović, J. (2013). Interdisciplinarna istraživanja u području obrazovanja na primjeru glotodidaktike. *Sociologija i prostor, 51 197/3*: 471-491.
- Onwuegbuzie, A. J., Bailey, P., Daley, C. E. (2001). Cognitive, affective, personality, and demographic predictors of foreign- language achievement. *The Journal of Educational Research, 94 /1*: 3-15.
- Piechurska- Kuciel, E. (2008). *Language anxiety in secondary grammar school students*. Wydawn: Uniwersytetu Opolskiego.
- Piniel, K. (2006). Foreign language classroom anxiety: A classroom perspective. U: M. Nikolov, J. Horváth (ur.). *UPRT 2006: Empirical studies in English applied linguistics*. Pécs: Lingua Franca Csoport. 39-58.
- Pivac, A. (2015). *Ansietà di lingua nell'apprendimento dell'italiano nelle scuole secondarie*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu.

Puškar, K. (2010). *A comparative study of foreign language anxiety among major of English and German*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu.

Terry-Short, L. A., Owens, R. G., Slade, P. D. and Dewey, M. E. (1995). Positive and Negative Perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18/5, 663-668.

Tóth, Zs. (2009). Foreign language anxiety: For beginners only? U: R. Lugossy, J. Horváth, M. Nikolov (ur.). *UPRT 2008: Empirical studies in English applied linguistics*. Pécs: Lingua Franca Csoport. 225-246.

Young, D. J. (1991). Creating a low-anxiety classroom environment: What does language anxiety research suggest? *The Modern Language Journal*, 75/4: 426-439.

6. Prilog 1: Upitnik

UPITNIK

Odnos prema nizozemskom jeziku

Molim Vas da ispunite ovaj upitnik koji je sastavni dio istraživanja odnosâ studenata katedre za nederlandistiku zagrebačkog Filozofskog fakulteta prema nizozemskom jeziku, te čiji će rezultati biti korišteni isključivo u znanstvene svrhe. Nema točnih i netočnih odgovora, važno je jedino da su iskreni.

Puno hvala na pomoći i odvojenom vremenu!

Pristajem sudjelovati u istraživanju o odnosu studenata katedre za nederlandistiku prema nizozemskom jeziku.

DA NE

1. Molim označite!

Spol: M Ž

Godina studija:

- a) PREDDIPLOMSKI STUDIJ- 2. godina
- b) PREDDIPLOMSKI STUDIJ- 3. godina
- c) PREDDIPLOMSKI STUDIJ- međugodina (nisam ispunio/la uvjete, pauziram, zamrznuo/la sam godinu)
- d) DIPLOMSKI STUDIJ- položio/la sam sve/većinu predmeta na nederlandistici, ali završavam studij na drugom odsjeku i/ili ostao mi je još diplomski
- e) DIPLOMIRAO/LA SAM

2. Molim odgovorite!

Jeste li boravili na govornom području nizozemskog jezika?

- a) nikad nisam bio/la u Nizozemskoj/Flandriji, ili sam bio/la samo na izletu
- b) boravio/la sam u Nizozemskoj/Flandriji u razdoblju od par tjedana do mjesec dana
- c) boravio/la sam u Nizozemskoj/Flandriji u razdoblju od mjesec dana do šest mjeseci
- d) boravio/la sam u Nizozemskoj/Flandriji dulje od šest mjeseci

Jeste li u svoje slobodno vrijeme u doticaju s nizozemskim jezikom? (komunikacija s osobama koje pričaju nizozemski, slušanje nizozemske glazbe, gledanje nizozemskih filmova/TV programa, čitanje nizozemskih portala)

(gotovo nikad) **1** **2** **3** **4** **5** (često)

Jeste li učili njemački jezik?

DA **NE**

Ako je Vaš odgovor potvrđan, molim ocijenite svoje znanje tog jezika:

- a) A1/A2- Korisnik razumije i koristi poznate, svakodnevne izraze i posve jednostavne rečenice. Zna predstaviti sebe i druge, i drugim ljudima postavljati pitanja o njihovoj osobi te odgovarati na pitanja takve vrste. Može se sporazumjeti na jednostavan način, ako poslovni partneri/ce govore polagano i razgovijetno i ako su spremni pomoći. Korisnik razumije česte izraze koji su u svezi s područjima od posve neposredna značenja (npr. informacije o osobi, o radu). U jednostavnim, rutinskim situacijama može se sporazumijevati kada su posrijedi poznate stvari. Jednostavnim riječima može opisati svoje podrijetlo i naobrazbu, direktnu okolinu i stvari u svezi s neposrednim potrebama.
- b) B1/B2- Korisnik razumije glavne točke, ako se upotrebljava jasan standardni jezik i ako se radi o poznatim stvarima s posla, iz škole, slobodnog vremena itd. Može se snaći u većini situacija u kojima se u području jezika nađe prigodom putovanja. Može se jednostavno i suvislo izražavati o poznatim temama i područjima za koja je zainteresiran. Korisnik shvaća glavne sadržaje složenih tekstova uz konkretne i apstraktne teme; u svom specijalnom području razumije i stručne diskusije. Može se spontano i tečno izražavati, tako da je bez većih napora obostrano moguć normalan razgovor s osobama kojima je jezik razgovora materinski jezik. Može se jasno i detaljno izražavati o širokom spektru tema.
- c) Kompetentno služenje jezikom- C1/C2- Korisnik je u stanju razumjeti široki spektar zahtjevnijih, dužih tekstova te također implicitno shvatiti značenja. Djelotvorno i fleksibilno upotrebljava jezik u društvenom i profesionalnom životu, ili u obrazovanju i studiju. Može se jasno, sadržajno i opširno izraziti o složenim stvarima. Korisnik praktički bez napora razumije sve što je pročitao/pročitala ili čuo/čula. Može se izražavati spontano, vrlo tečno i točno, i kod složenijih stvari također je u stanju shvatiti suptilne značenjske nijanse.

Kojom biste ocjenom Vi sami ocijenili svoje znanje iz nizozemskog jezika?

1 **2** **3** **4** **5**

Koja je Vaša prosječna ocjena iz jezičnih vježbi iz nizozemskog jezika?

1 **2** **3** **4** **5**

3. Molim označite!

Pred Vama se nalaze tvrdnje kojima se ispituju stavovi pojedinaca o sebi, svojim postupcima i drugim ljudima. Ovdje nema točnih ili netočnih odgovora.

Molim Vas da pažljivo pročitate svaku tvrdnju i da na priloženoj skali od 5 stupnjeva označite svoj stupanj slaganja. Pri tome se koristite svojim prvim utiskom i nemojte se predugo zadržavati na pojedinim tvrdnjama. Označite prema ovoj legendi:

- 1 = uopće se ne slažem
- 2 = ne slažem se
- 3 = niti se slažem niti se ne slažem
- 4 = slažem se
- 5 = u potpunosti se slažem

1. Kad nešto započnem, bojim se da bih mogao/la pogriješiti.	1 2 3 4 5
2. Kad uspijem, moja obitelj i prijatelji su ponosni na mene.	1 2 3 4 5
3. Ponosan/na sam što sam pedantan/na u izvršavanju zadataka.	1 2 3 4 5
4. Sebi postavljam nerealno visoke kriterije.	1 2 3 4 5
5. Pod svaku cijenu pokušavam izbjeći neodobravanje drugih.	1 2 3 4 5
6. Volim odobravanje koje dobijem za dobro obavljen posao.	1 2 3 4 5
7. Ne mogu se opustiti dok stvari koje radim nisu savršene.	1 2 3 4 5
8. Osjećam da drugim ljudima ni moj najbolji uradak nije dovoljno dobar.	1 2 3 4 5
9. Savršeno obavljen posao je sam po sebi nagrada.	1 2 3 4 5
10. Problem uspjeha je što moram raditi još napornije.	1 2 3 4 5
11. Ako pogriješim, osjećam da je cijeli posao upropašten.	1 2 3 4 5
12. Ukoliko stalno ne težim višim kriterijima, nezadovoljan/na sam samim/om sobom.	1 2 3 4 5
13. Znam kakav/va bih osoba trebao/la ili želim biti, ali osjećam da to nikad ne uspijevam postići.	1 2 3 4 5
14. Drugi me ljudi poštuju zbog mojih postignuća.	1 2 3 4 5
15. Kao dijete, ma kako dobar/ra bila, to za moje roditelje nikad nije bilo dovoljno dobro.	1 2 3 4 5
16. Smatram da svi vole pobjednike.	1 2 3 4 5
17. Drugi ljudi od mene očekuju isključivo savršenstvo.	1 2 3 4 5
18. Kada se natječem s drugim ljudima, motiviran/a sam da budem najbolji/a.	1 2 3 4 5
19. Osjećam se dobro kad pomičem granice.	1 2 3 4 5
20. Kad ostvarim svoje ciljeve osjećam se nezadovoljnim/om.	1 2 3 4 5

21. Drugi cijene moje visoke kriterije.	1 2 3 4 5
22. Osjećam da će drugi prestati brinuti za mene ili me cijeniti, ako ih iznevjerim.	1 2 3 4 5
23. Volim udovoljavati drugim ljudima svojim uspjesima.	1 2 3 4 5
24. Kvalitetom svog postignuća ostvarujem izrazito odobravanje drugih.	1 2 3 4 5
25. Vlastiti uspjeh poticaj mi je za još veća postignuća.	1 2 3 4 5
26. Osjećam sram ili krivnju ako moj uradak nije savršen.	1 2 3 4 5
27. Bez obzira koliko dobro nešto napravim, nikad nisam zadovoljan/na.	1 2 3 4 5
28. Za savršenstvo je potrebno strogo poštivanje pravila.	1 2 3 4 5
29. Uživam u slavi svojih uspjeha.	1 2 3 4 5
30. Osjećam duboko zadovoljstvo kad nešto usavršim.	1 2 3 4 5
31. Osjećam da moram biti savršen/a da bih zaslužila odobravanje drugih ljudi.	1 2 3 4 5
32. Roditelji su me poticali da se ističem.	1 2 3 4 5
33. Kad pogriješim, brinem što će misliti drugi.	1 2 3 4 5
34. Osjećam se ispunjenim/om kad se u potpunosti posvetim zadatku.	1 2 3 4 5
35. Sviđa mi se kad ostali primijete da ono što radim zahtjeva mnogo truda i sposobnosti.	1 2 3 4 5
36. Što sam bolji/a, to drugi od mene više očekuju.	1 2 3 4 5
37. Volim biti precizan/na i točan/na u onome što radim.	1 2 3 4 5
38. Radije nešto neću započeti, nego riskirati da to neće biti savršeno.	1 2 3 4 5
39. Kad nešto radim, osjećam da će drugi kritizirati razinu mog uratka.	1 2 3 4 5
40. Volim izazov postavljanja vlastitih visokih kriterija.	1 2 3 4 5

4. Molim označite!

Odredite koliko vas dobro opisuju sljedeće tvrdnje. Za svaku od tvrdnji zaokružite odgovarajući broj imajući na umu satove jezičnih vježbi NIZOZEMSKOG jezika kod trenutnog hrvatskog i stranog lektora. Označite prema ovoj legendi:

- 1 = uopće se ne odnosi na mene
- 2 = većinom se ne odnosi na mene
- 3 = katkad se odnosi na mene, a katkad ne
- 4 = djelomično se odnosi na mene
- 5 = potpuno se odnosi na mene

FLCAS	Na satovima hrvatskog lektora	Na satovima stranog lektora
1. Nikad se ne osjećam potpuno sigurnim u sebe kad govorim na satu jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
2. Ne zabrinjavaju me pogreške koje radim na satu jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
3. Uhvati me strah kad vidim da će me lektor/ica prozvati.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
4. Uplašim se kad ne razumijem što lektor/ica govori na stranom jeziku.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
5. Ne bi mi smetalo da imam više sati jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
6. Tijekom sata često razmišljam o stvarima koje nemaju veze s jezičnim vježbama.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
7. Često mislim da drugi u grupi znaju jezik bolje od mene.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
8. Kad imamo test (kolokvij ili sl.) iz jezičnih vježbi, obično sam opušten/a.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
9. Uhvati me panika kad na satu jezičnih vježbi moram govoriti bez pripreme.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
10. Bojim se posljedica pada jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
11. Ne znam zašto se neki toliko uzrujavaju oko jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
12. Na satu jezičnih vježbi mogu postati toliko nervozan/nervozna da zaboravim i ono što znam.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
13. Neugodno mi je javljati se na satu jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
14. Da moram na dotičnom stranom jeziku razgovarati s izvornim govornikom, ne bih bio/bila nervozan/nervozna.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
15. Uzrujam se kad me lektor/ica ispravi, a ne razumijem u čemu je pogreška.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
16. Čak i kad se dobro pripremim, strah me na satu jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
17. Često mi se ne ide na sat jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
18. Osjećam se sigurnim/sigurnom u sebe kad govorim na dotičnom stranom jeziku na satu jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
19. Bojim se da moj/a lektor/ica čeka da pogriješim kako bi me ispravio/la.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
20. Osjećam kako mi srce lupa kad me na satu lektor/ica treba prozvati.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

21. Kad učim za test (kolokvij i sl.) iz jezičnih vježbi, što više učim, to sam više zbunjen/a.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
22. Ne osjećam se prisiljen/a da se izvrsno priprelim za sat jezičnih vježbi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
23. Uvijek mi se čini da drugi govore strani jezik bolje od mene.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
24. Nije mi neugodno govoriti strani jezik pred drugima u grupi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
25. Toliko brzo prolazimo gradivo iz jezičnih vježbi da me strah da ću zaostati.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
26. Na satu jezičnih vježbi nervozniji/a sam nego na drugim kolegijima.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
27. Kad govorim na satu jezičnih vježbi, osjećam se nervozno i zbunjeno.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
28. Prije sata jezičnih vježbi osjećam se opušteno i sigurnim/sigurnom u sebe.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
29. Postanem nervozan/nervozna kad ne razumijem svaku riječ koju lektor/ica kaže.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
30. Obeshrabruje me broj pravila koja treba znati da bi se govorio dotični strani jezik.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
31. Bojim se da će mi se drugi u grupi smijati kad progovorim na stranom jeziku.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
32. U društvu izvornih govornika vjerojatno bih se osjećao/osjećala ugodnije.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
33. Nervozan/Nervozna sam kad me lektor/ica pita, a nisam se pripremio/pripremila.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

5. Molim označite i obrazložite!

Kojom bi ocjenom ocijenili hrvatskog lektora nizozemskog jezika?

1 2 3 4 5

Kakva su Vaša iskustva s hrvatskim lektorom? Smatrate li lektora kompetentnim? Kako i u kolikoj su mjeri iskustva s lektorom utjecala na Vaš uspjeh u studiju?

Kojom bi ocjenom ocijenili stranog lektora nizozemskog jezika?

1 2 3 4 5

Kakva su Vaša iskustva sa stranim lektorom? Smatrate li lektora kompetentnim? Kako i u kolikoj su mjeri iskustva s lektorom utjecala na Vaš uspjeh u studiju?

6. Molim označite i obrazložite!

Koliko ste zadovoljni kvalitetom nastave jezičnih vježbi kod hrvatskog lektora?

(nimalo zadovoljan/na) **1** **2** **3** **4** **5** (u potpunosti zadovoljan/na)

Imate li primjedbe vezane uz kvalitetu nastave jezičnih vježbi kod hrvatskog lektora? Kako biste Vi riješili te probleme?

Koliko ste zadovoljni kvalitetom nastave jezičnih vježbi kod stranog lektora?

(nimalo zadovoljan/na) **1** **2** **3** **4** **5** (u potpunosti zadovoljan/na)

Imate li primjedbe vezane uz kvalitetu nastave jezičnih vježbi kod stranog lektora? Kako biste Vi riješili te probleme?

7. Molim obrazložite!

Koje su, po Vašem mišljenju, najveće prednosti hrvatskog, a koje stranog lektora koje se očituju na satovima jezičnih vježbi i koje imaju utjecaj na Vaš odnos prema nizozemskom jeziku?

Smatrate li da nastava jezičnih vježbi može biti potpuna bez stranog lektora?

DA NE

Molim obrazložite svoj odgovor!

Kakva je sada Vaša motivacija za učenje nizozemskog jezika?

(izrazito demotiviran/a) **1 2 3 4 5** (izrazito motiviran/a)

Kakva je bila Vaša motivacija za učenje jezika prije studija?

(izrazito demotiviran/a) **1 2 3 4 5** (izrazito motiviran/a)

Obrazložite što je utjecalo na Vašu motivaciju tokom studija (ne samo na satovima jezičnih vježbi, već općenito).

Hvala Vam na strpljenju! ☺